

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Ю. М. Снурнікова

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТЕЛЕБАЧЕННЯ

**Навчально-методичний посібник для студентів
зі спеціальності «Журналістика»**

Харків — 2011

УДК 070:621.397.13]:070.431.4(075.8)
ББК 76.032я73
С 53

*Рекомендовано до друку Вченою радою філологічного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 6 від 21 січня 2011 року)*

Рецензенти:

Михайлин І. Л., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри журналістики Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна;

Хавкіна Л. М., доктор наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри журналістики Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна;

Коваленко І. П., кандидат наук із соціальних комунікацій, викладач кафедри телерепортерської майстерності Харківської державної академії культури.

Снурнікова Ю. М. Інформаційне телебачення : навчально-методичний посібник для студентів зі спеціальності «Журналістика»
53 / Ю. М. Снурнікова. — Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. — 72 с.

У навчально-методичному посібнику подано комплексне уявлення про організацію та технологію інформаційного телевиробництва. У ньому вміщено теми, що розкривають сутність сучасної телеінформації, особливості організації та функціонування інформаційного мовлення, висвітлюють специфіку репортерської роботи на ТБ, професійні стандарти та етико-правові основи діяльності журналіста-інформаційника, знайомлять із технологією новинарного телевиробництва в умовах конвергентності, особливостями створення авторського телерепортажу, планування, верстки й видачі в ефір інформаційних телепрограм тощо. Видання відбиває навчальну програму та основні положення курсу «Інформаційне телебачення», передбаченого державним освітнім стандартом як базового для підготовки бакалаврів зі спеціальності «Журналістика». Усі теоретичні теми містять методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи студентів.

У посібнику враховано новітні підходи до освітнього процесу у вищому навчальному закладі, виклад матеріалу здійснено за кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Видання призначене для студентів зі спеціальності «Журналістика» та викладачів відділень журналістики.

УДК 070:621.397.13]:070.431.4(075.8)

ББК 76.032я73

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2011

© Снурнікова Ю. М., 2011

ЗМІСТ

I. ЗМІСТ І СТРУКТУРА КУРСУ «ІНФОРМАЦІЙНЕ ТЕЛЕБАЧЕННЯ»	
1. Опис навчальної дисципліни	
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	
3. Робоча програма навчальної дисципліни	
Модуль I. СПЕЦИФІКА ІНФОРМАЦІЙНОГО МОВЛЕННЯ	
Тема 1. Природа та функції телевізійної інформації	
Тема 2. Базові поняття інформаційної тележурналістики	
Тема 3. Джерельна база інформаційної тележурналістики	
Тема 4. Програма новин як типова форма телеінформації	
Модуль II. ТЕХНОЛОГІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО МОВЛЕННЯ	
Тема 5. Організація інформаційного телевиробництва	0
Тема 6. Технологія створення щоденної інформаційної телепрограми	0
Тема 7. Стандарти інформаційного мовлення	0
Тема 8. Етико-правові норми новинарної тележурналістики	1
Тема 9. Практика судових позовів до редакцій новин та репортерів	2
Тема 10. Проблемні «зони» інформаційного мовлення	3
4. Структура навчальної дисципліни	3
	5
II. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З КУРСУ «ІНФОРМАЦІЙНЕ ТЕЛЕБАЧЕННЯ»	6
1. Завдання до практичних занять та самостійної роботи студентів	6
2. Методичне забезпечення курсу	1
III. МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ФОРМИ КОНТРОЛЮ, КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І НАВИЧОК	2

IV. ЗАПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ	4
...	
V. ТЕЗАУРУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
..	
1. Словник офіційної термінології у сфері інформаційного телевізійного мовлення ...	6
..	
2. Словник телевізійних журналістських професіоналізмів	2
...	
VI. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	3
...	

I. ЗМІСТ І СТРУКТУРА КУРСУ «ІНФОРМАЦІЙНЕ ТЕБЕЛАЧЕННЯ»

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 0303 «Журналістика та інформація» <small>(шифр і назва)</small>	Нормативна
	Напрямок підготовки 6.030301 «Журналістика» <small>(шифр і назва)</small>	
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): журналістика	<i>Рік підготовки:</i> Другий
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ <small>(назва)</small>		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 81 (денна)		Четвертий
		<i>Лекції</i> 22 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3,1	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	<i>Практичні, семінарські</i> 10 год.
		<i>Лабораторні</i> немає
		<i>Самостійна робота</i> 49 год.
		<i>ІНДЗ:</i> немає
		<i>Вид контролю:</i> іспит

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: 32/49 – 1/1,53.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Інформаційне телебачення» належить до циклу дисциплін загально-професійної підготовки в системі університетської журналістської освіти і є одним з комплексу предметів телевізійної спеціалізації, знайомить студентів-журналістів зі специфікою журналістської творчості на інформаційному телебаченні. Навчальна дисципліна розрахована на один семестр, викладається *в другому семестрі другого курсу студентам стаціонару*, є логічним продовженням курсу «Основи тележурналістики» (що читається на першому курсі), і спрямована на поглиблення знань з організації та функціонування інформаційного телевізійного мовлення.

Дисципліна «Інформаційне телебачення» складається з двох модулів («Специфіка інформаційного мовлення» і «Технологія інформаційного мовлення»), у яких послідовно розглядається комплекс питань, пов'язаних із теорією та практикою сучасного інформаційного телевиробництва. Під модулем розуміється задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни), що реалізується відповідними формами навчального процесу, а кредитно-модульна система організації навчального процесу ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання й залікових освітніх одиниць (залікових кредитів, у яких підсумовується і лекційна, і практична, і самостійна робота студентів). Відтак, програмою курсу «Інформаційне телебачення» передбачено проведення лекційних і практичних занять (а також самостійної роботи), у процесі яких студенти виконують багато вправ, опановуючи технологію створення власних телевізійних журналістських матеріалів в інформаційних жанрах.

Мета викладання дисципліни – ознайомлення студентів зі специфікою телеінформації, теоретичними засадами та стандартами інформаційного мовлення, принципами організації новинарного телевиробництва, поглиблення та розширення знань з етики новинарної тележурналістики; набуття ними комплексного розуміння сучасного телевізійного процесу та розподілу професійних ролей на інформаційному ТБ; оволодіння первинними навичками створення інформаційних повідомлень та розгорнутих репортажів, набуття уявлення про планування знімального процесу, верстки та видачі в ефір телеінформації.

Завдання дисципліни:

- розглянути базову термінологію, об'єкти та суб'єкти інформаційної тележурналістики, роль і функції сучасної телеінформації;
- ознайомити із засадами функціонування інформаційного сектору телебачення, особливостями організації та управління новинарним телевиробництвом в державному та комерційному секторах;
- розглянути структуру сучасної служби новин та конвергентного ньюзруму, принципи їх організації та функціонування;
- схарактеризувати статус журналіста-інформаційника (репортера, стрингера), окреслити його соціальні функції;

- розглянути склад журналістського колективу служби теленовин, професійні та посадові обов'язки, роль кожного з них у створенні телепрограми, принципи взаємодії в колективі;

- дати комплексне уявлення про сучасну проблематику теленовин, тематичну спеціалізацію репортера (політичну, економічну, соціальну, культурну тощо);

- дати уявлення про жанрову специфіку телевізійних новин;

- ознайомити з методами збирання та обробки відеоінформації, принципами взаємодії із ньюзмейкерами, учасниками та очевидцями подій в умовах високої оперативності, способи формування власної мережі контактів;

- познайомити з технологією зйомки та підготовки до ефіру телеінформації;

- надати знання про структуру телевізійного репортажу, його інтертекстуальну природу, закони композиції інформаційного твору;

- виробити в студентів уміння працювати з інформаційними приводами, фактами й оціночними судженнями та адекватно використовувати їх в інформаційних телеповідомленнях;

- дати уявлення про критерії оцінки та методи критичного аналізу сучасних інформаційних телевізійних творів;

- сформувати в студентів власний фаховий досвід щодо створення новинарних повідомлень та самостійних телерепортажів, побудови власної ньюзмейкерської мережі та ефективного застосування набутих навичок з новинарної тележурналістики в майбутній професійній діяльності.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- визначення основних категорій і понять курсу, об'єкти та суб'єкти інформаційної тележурналістики, природу та функції сучасної телеінформації;

- особливості функціонування інформаційного сектору телебачення, структуру сучасної служби новин, принципи організації та управління новинарним телевиробництвом у державних та приватних телекомпаніях;

- принципи організації та функціонування конвергентного ньюзруму;

- склад журналістського колективу служби новин, роль кожного з них у створенні телепрограми, принципи взаємодії в колективі;

- роль, професійні та посадові обов'язки репортера служби новин;

- журналістські спеціалізації на інформаційному телебаченні, особливості роботи та обов'язки спецкорів, власкорів, позаштатних кореспондентів, стрингерів, інвестигейторів;

- сучасну проблематику та жанрову специфіку телевізійних новин;

- джерельну базу інформаційної тележурналістики, принципи взаємодії з ньюзмейкерами, учасниками та очевидцями подій;

- методи роботи з відеоінформацією, принципи використання фактів, експертних оцінок та суджень у телевізійному творі;

- особливості роботи знімальної групи служби новин на місці події;

- структуру телевізійного репортажу, закони композиції інформаційного твору, стилістичні особливості новинарного повідомлення;
- технологію створення щоденної інформаційної телепрограми, принципи планування та верстки теленовін, основні етапи підготовки випуску до ефіру;
- професійні стандарти інформаційного мовлення;
- етико-правові норми новинарної тележурналістики;
- професійні права, обов'язки та ризики журналістів-новинарців у сучасних українських реаліях;
- критерії оцінки якості та професійності сучасних інформаційних телевізійних творів;
- проблеми та болючі питання сучасної інформаційної тележурналістики.

Уміти:

- самостійно та вільно орієнтуватися в теоретико-методологічних та практичних аспектах інформаційної тележурналістики;
- професійно оперувати термінами, поняттями та ключовими категоріями з курсу;
- застосовувати отримані теоретичні знання на практиці;
- орієнтуватись у поточних подіях, виокремлювати головне та другорядне з подієвої картини дня, оцінювати та зіставляти події;
- відшукувати цікаві факти, помічати незвичні явища, визначати інформаційні приводи, коректно працювати з джерелами інформації, виявляти рівень критичного мислення під час перевірки даних;
- швидко домовлятися про інтерв'ю з експертами, учасниками та очевидцями подій;
- налагоджувати зв'язки, підтримувати контакти, створювати власну ньюзмейкерську мережу;
- розрізняти факти й оціночні судження та адекватно використовувати їх в інформаційних телеповідомленнях, дотримуватися балансу думок;
- моделювати інформаційні повідомлення та репортажі у форматі теленовін, планувати та верстати випуск інформаційної програми в режимі високої оперативності;
- працювати в команді, знаходити порозуміння з колегами у творчій групі, орієнтуватись у надзвичайних ситуаціях та обставинах;
- спиратись у роботі на професійні стандарти та керуватись морально-етичними нормами інформаційної тележурналістики;
- орієнтуватись у проблемному полі сучасної інформаційної тележурналістики, залучатися до проблемних дискусій з етико-правових та професійних питань тележурналістики на сторінках фахових видань, Інтернет-сайтів, ініціювати дискусії серед професійної спільноти в соціальних мережах;
- ефективно застосувати набуті навички з новинарної тележурналістики під час проходження практики в інформаційній службі телеканалу та в майбутній професійній діяльності на телебаченні.

3. Робоча програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ ПЕРШИЙ СПЕЦИФІКА ІНФОРМАЦІЙНОГО МОВЛЕННЯ

Тема 1. Природа та функції телевізійної інформації

Роль інформації на сучасному телеекрані. Генеза інформації на телебаченні. Ознаки телеінформації: оперативність, достовірність, багатоаспектність, об'єктивність, видовищність. Сучасні трансформації та основні тенденції розвитку. Функції телеінформації.

Соціальна місія інформаційного телебачення. Моделі інформаційного мовлення в Україні та світі.

Природа інформаційного журналістського твору і тексту. Розмежування понять «твір» і «текст». Інформаційний текст як модель комунікативного акту, продукт знакової діяльності автора, предмет читацької перцепції, засіб впливу. Ознаки інформаційного телевізійного тексту: архітектоніка, структурованість і системність, цілісність, просторово-часова дискретність, інтертекстуальність.

Практична робота: не передбачена.

Самостійна робота: див. методичні вказівки до Теми 1.

Тема 2. Базові поняття інформаційної тележурналістики

Факт як основа інформаційного журналістського твору. Специфіка роботи з фактами в інформаційній тележурналістиці. Джерела та носії фактів. Відмінності фактів від коментарів. Способи подання фактів у телеефірі.

Поняття «інформаційний привід». Подія, явище, цікава людина, соціально значуща проблема як основа інформаційного приводу. Різновиди: жорсткий, прихований. Реальний та псевдо привід.

Поняття «інформаційний образ» (факту або події) як комунікативна категорія: філософсько-прикладний аспект.

Поняття «подія». Подієва інформація та її загальна характеристика: лаконізм, оперативність, об'єктивність, неутручання у виклад через власні судження та оцінки, суворості фактологічності. Псевдоподія та її ознаки.

Поняття «тема» і «предмет розповіді», «розробка» і «розкриття» теми в інформаційній тележурналістиці. Джерела і способи пошуку тем. Сезонність і календарність тем.

Практична робота: завдання № 1.

Самостійна робота: див. методичні вказівки до Теми 2.

Тема 3. Джерельна база інформаційної тележурналістики

Джерела інформації (нюзмейкери, учасники й очевидці подій, експерти – офіційні джерела, приватні особи, конфіденційні джерела) та особливості роботи з ними. Поняття «першоджерело», «офіційні» та «неофіційні» джерела. Законодавча, виконавча та судова гілки влади в Україні.

Система органів державної влади та місцевого самоврядування як джерело офіційної інформації, потенційне ньюзмейкерське та експертне середовище. Принципи використання офіційної та неофіційної інформації.

Специфіка взаємодії з прес-службами та центрами зв'язків з громадськістю. Персональні джерела та контакти репортера. Межі допустимого при збиранні інформації: законні та незаконні методи.

Право тележурналістів на відкрите збирання інформації. Процедура доступу репортерів на засідання державних органів, виборчих комісій, підприємства та режимні установи. Доступ до залів суду. Доступ до інформації у надзвичайній ситуації.

Обмеження прав тележурналіста на отримання та використання інформації, якщо це: державна таємниця, конфіденційна інформація, комерційна таємниця, приватне життя, таємниця слідства, лікарська таємниця. Оскарження відмови у наданні інформації. Відповідальність за розголошення таємниці, що спеціально охороняється законом.

Процедура акредитації: візит знімальної групи на різні заходи, відкриті та закриті об'єкти, до державних та приватних підприємств і установ, взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування.

Практична робота: завдання № 2.

Самостійна робота: див. методичні вказівки до Теми 3.

Тема 4. Програма новин як типова форма телеінформації

Природа теленовин. Теленовини як соціокультурний феномен, особливий тип дискурсу, складне комунікативне явище (подія). Сконструйована реальність у теленовинах. Поєднання зовнішньої об'єктивності (зумовленої жанровими вимогами) та суб'єктивної авторської оцінки. Інтерпретація дійсності та інтерпретація теленовин. Ізольована текстова структура та соціальний контекст. Дискурсивні маркери співвідношення повідомленого з дійсністю (оцінка достовірності, протиріччя, кількісних та часових характеристик). Вербальні та невербальні компоненти телевізійного новинарського повідомлення.

Використання маніпулятивних технологій у теленовинах. «Штучні» новини. Створювачі псевдоподій. Способи розпізнавання штучних інформаційних приводів. Українська та світова практика створення псевдоподій, штучних інформаційних приводів для щоденних новин. НЛП в теленовинах.

Жанрова парадигма теленовин. Новини як синтез усіх існуючих інформаційних жанрів. Місце телевізійної *заметки* (нотатки), *репортажу*, *інтерв'ю*, *звіту* та *виступу* в інформаційній програмі новин. Технологія оперативного та розгорнутого повідомлення про подію у випуску новин. Особливості поєднання тексту та відеоряду в інформаційному повідомленні. Інформаційний звіт: технологія протокольної фіксації події. Використання інтерв'ю як *методу* збирання інформації. Інтерв'ю як самостійна частина програми новин. Фактажне та проблемне інтерв'ю, опитування, бліц, стріт-толк: особливості проведення та використання в телебаченні.

Репортаж як найдосконаліший формат подачі інформації в теленовинах. Різновиди: подієвий, тематичний (проблемний) репортаж. Відновлений (інсценований) репортаж методом реконструкції події. Спеціальний репортаж. Метод спостереження за життям та його основні форми (довготривале спостереження, «прихована камера», метод спровокованої ситуації тощо).

Драматургія телерепортажу. Формулювання теми, ідеї, визначення кола дійових осіб телерепортажу. Планування знімального процесу: заплановане та непередбачуване на місці події. Редакційне завдання. Конкретизація робочої ідеї в процесі зйомки. Конструювання сюжету з фабули фактів. **Структура телерепортажу:** підводка, лід, закадровий текст, синхрон, стенд-ап, ноу-комментс, інтершум. Характеристика елементів, ситуації виправданого їх включення до матеріалу та способи поєднання в тексті репортажу.

Практична робота: завдання № 3.

Самостійна робота: див. методичні вказівки до Теми 4.

МОДУЛЬ ДРУГИЙ

ТЕХНОЛОГІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО МОВЛЕННЯ

Тема 5. Організація інформаційного телевиробництва

Статус новин на телеканалі як головного іміджевого продукту. Характеристика сучасного українського інформаційного простору. Державний та приватний сектор телеінформації. Структура новинарної служби телеканалу, редакції та підрозділи.

Національні та регіональні новини: відмінності, функції, завдання, стратегії планування та мовлення. Джерела фінансування теленовин. Рейтинги теленовин. Новини в сітці мовлення телеканалу. Політика новин.

Організація роботи об'єднаного (конвергентного) ньюзруму. Передумови виникнення конвергентної тележурналістики: занепад старих медіа і поява нових каналів комунікації та нових медіа. Принципи конвергентності. Найбільш успішні приклади конвергентних редакцій за кордоном <http://www.guardian.co.uk>, <http://www.nytimes.com>, <http://boston.com/bostonglobe>. та ін. **Ролі в конвергентному ньюзрумі:** універсальний журналіст, редактор потоку новин, відповідальний за історію, відповідальний за бекграунд. Робота в різних форматах. Використання «нью-медіа». Конвертація телеінформації. **Ньюзрум майбутнього:** фокус не на технологіях, а на історії, сюжеті, інформації; зростання ролі редактора, збільшення контенту для різних типів ЗМІ, удосконалення технології його створення, постійне навчання журналістів.

Комп'ютеризація сучасного новинарного телевиробництва: створення сценарію випуску новин у «Фабриці новин», нелінійний монтаж, мобільні монтажні комплекси. Можливості сучасної знімальної техніки.

Дійові особи в кадрі та за кадром телевізійної служби новин. Ведучі новин як «обличчя» телеканалу. Образ ведучого телевізійних новин. Складові образу: іміджевий та особистісно-професійний рівні.

Телерепортер – головна дійова особа в редакції новин. Умовна спеціалізація в теленовинах. Форми співробітництва: кореспонденти та спецкори, позаштатні кореспонденти, стрингери, інвестигейтори. Шеф-редактор, головний та випусковий редактори як організатори творчо-виробничого процесу та відповідальні за випуск. Режисерський цех у теленовинах (головний режисер, режисер прямого ефіру, режисер АСК, режисер монтажу, звукорежисер). Операторський цех. Відеоінженери. Творчі та технічні професії в теленовинах.

Колективний характер новинарного виробництва на ТБ. Взаємодія членів колективу в процесі виробництва, розподіл обов'язків. Поняття творчої та знімальної групи. Взаємодія репортера та оператора на місці події. Командність, єдність, взаємозалежність, відповідальність.

Практична робота: не передбачена.

Самостійна робота: див. методичні вказівки до Теми 5.

Тема 6. Технологія створення щоденної інформаційної програми

Етапи роботи над випуском:

підготовчий період: планування випуску, уточнення творчих завдань (редакційна «летючка»);

знімальний період: робота знімальної групи на місці події, принципи взаємодії репортера та оператора, збирання коментарів до події, деталізація картини події;

сценарний період: перегляд відзнятого відео, написання та редагування текстів, узгодження текстів із випусковим редактором, верстка випуску;

монтажно-тонувальний період: озвучування текстів, добір відеоматеріалу, монтаж;

ефір: видача в ефір програми за сценарієм у прямому ефірі чи в запису.

Драматургія програми новин на сучасному телеекрані. Особливості планування випуску новин. Редакційні летючки, планерки. Критерії відбору подій у випуск. Верстка. Принцип «оберненої піраміди або трикутника» у новинарному сюжеті та у верстці випуску. Топ-подія. Тема дня.

Концепція та конструкція теленовин. Життєвий цикл новин. Композиція випуску. Тематичні блоки. Анонси та підводки до телесюжетів. Поняття «лід». Різновиди лідів. Правила складання анонсів, лідів та заголовків до телесюжетів. Експрес-огляди, дайджести в теленовинах. Особливості розгортання й згортання повідомлень у випусках протягом доби. Жорсткий та м'який способи подачі новин. Вимоги до хронометражу в теленовинах. Критерії оцінки якості теленовин.

Стилістичні особливості інформаційних телепрограм. Персоніфікація журналістських творів. Тенденція до посилення іронічності, пафосності, використання прийому «стьобу» як засобу непрямой оцінки в сучасних українських теленовинах. Іронія та самоіронія, властиві естетиці постмодернізму і мас-культурній практиці понять. Інфотейнмент. «Новини для барбосів» як феномен примітивізації подачі інформації. Проблема використання в теленовинах розмовного стилю, зниженої лексики.

Практична робота: завдання № 4.

Самостійна робота: див. методичні вказівки до Теми 6.

Тема 7. Стандарти інформаційного мовлення

Засади професійності новинарного виробництва: оперативність подання інформації, точність викладення фактів, вичерпність (повнота) інформації, достовірність фактів та джерел інформації, збалансованість у поданні інформації, відокремлення фактів від коментарів та оцінок журналіста, простота подачі інформації, об'єктивність.

Декларативне та реальне дотримання професійних стандартів у щоденному новинарному телевиробництві. Закріплення професійних норм у редакційних стандартах сучасних агенцій новин.

Проблема конкуренції інформаційних програм на різних телеканалах. Проблема підвищення якості телеінформації та професіоналізму журналістських колективів служб новин.

Практична робота: завдання № 5.

Самостійна робота: див. методичні вказівки до Теми 7.

Тема 8. Етико-правові норми новинарної тележурналістики

Поняття про журналістську етику та основи професійної моралі. Співвідношення понять «етика», «мораль» і «моральність». Взаємозв'язок етики та права в інформаційній тележурналістиці. Дотримання етичних принципів як ознака журналістського професіоналізму. Законодавство України про доступ журналістів до інформації, використання відео- та аудіо апаратури, права та обов'язки у висвітленні суспільно важливих подій.

Етика роботи з джерелами інформації: відмова від незаконних методів збирання інформації, купівлі даних, підкупу свідків. Захист анонімних джерел.

Етика взаємин з героями матеріалів: захист інтересів неповнолітніх, хворих людей, жертв насилля та злочинів, нещасних випадків, катастроф та стихійних лих, терористичних нападів та збройних конфліктів. Неупередженість до обвинувачуваних та нерозголошення їх імен. Межі втручання в приватне життя. Відмова від будь-якої дискримінації.

Етика висвітлення специфічних тем: надзвичайних ситуацій та війн, кримінальних справ, сексуальних злочинів, суїциду, приватного життя, сюжетів за участю дітей, виборчих кампаній тощо.

Специфіка висвітлення судових процесів. Законодавство України та Міжнародні акти, що регулюють доступ тележурналістів до судових засідань і судових рішень, процедуру висвітлення судових процесів. Відкриті та закриті процеси, захист права учасників процесу на конфіденційність. Право на використання журналістами фото-, відео-, аудіотехніки під час відкритих судових процесів: вітчизняна та міжнародна практика.

Робота тележурналіста в режимних закладах. Виправні та виховні колонії, слідчі ізолятори, промислові підприємства та заводи закритого типу (секретні об'єкти). Етико-правові особливості зйомки, інтерв'ювання.

Відмова від шокуючих та шкідливих для суспільної моралі матеріалів, провокацій та постановочних дій, «джинси» і хабарів, а також від закликів до

насильницької зміни конституційного ладу та цілісності держави, збудження національної, класової, соціальної чи релігійної нетерпимості або ворожнечі, пропаганди війни та насильства.

Етика взаємин із колегами (відмова від плагиату, дотримання ембарго, взаємодопомога). Коректність у спілкуванні із зовнішнім світом, толерантність, соціальна відповідальність. **Соціальна позиція** репортера як особисте ставлення до життєвих явищ, їх розуміння та оцінка. Принципи соціальної позиції: гуманізм, патріотизм, інтернаціоналізм, демократизм, принциповість, правдивість, об'єктивність, відкритість, позитивізм.

Практика закріплення морально-етичних норм у редакційних кодексах та «фірмових стандартах» служб новин. Публічна угода про редакційну політику як шлях подолання цензури та досягнення репортерами редакційної незалежності. Оформлення професійних стосунків тележурналістів із роботодавцем. Поняття конфлікту інтересів та підходи до вирішення проблеми у редакційних документах.

Практична робота: завдання № 6.

Самостійна робота: див. методичні вказівки до Теми 8.

Тема 9. Практика судових позовів до редакцій новин та репортерів

Ризики у висвітленні телебаченням судових процесів. Роль теленовин у реалізації принципу гласності кримінального судочинства України.

Служби новин як відповідачі та позивачі. Тиск на редакцію за допомогою судових позовів. Принцип презумпції невинуватості в контексті позовів до ЗМІ.

Опір прямій та прихованій цензурі, захист свободи масової інформації: практика Європейського суду з прав людини та її актуальність для національного правозастосування. Особливості процедури розгляду скарг Європейським судом. Застосування статті 10 Європейської конвенції про захист прав людини при розгляді справ у судах України та в Європейському суді.

Практична робота: не передбачена.

Самостійна робота: див. методичні вказівки до Теми 9.

Тема 10. Проблемні «зони» інформаційного мовлення

Проблема реклами, «джинси», пропаганди та заангажованості в теленовинах.

Недосконалість законів і нормативно-правових документів, що регулюють діяльність інформаційних служб телеканалів і телерепортерів.

Редакційна політика: редакційні угоди, фірмові стандарти, внутрішні нормативні документи. Способи досягнення тележурналістами редакційної незалежності.

Подолання внутрішньої (олігархічної/економічної) та зовнішньої (політичної) цензури. «Кишенькові» новини.

Проблема доступу до інформації в Україні та світі.

Модель інформаційної служби на суспільному телебаченні: український та європейський досвід.

Проблема державного регулювання інформаційного мовлення. Вади в політиці Національної Ради з питань телебачення і радіомовлення та інших наглядових органів.

Проблема професіоналізму, порушення професійних стандартів та морально-етичних норм тележурналістики.

Лексичне та стилістичне новаторство на сучасному інформаційному телебаченні. Іронія, пафос, «стьоб», інфотейнмент в українських теленовинах.

Дієвість та ефективність інформаційних журналістських матеріалів.

Практична робота: завдання № 7.

Самостійна робота: див. методичні вказівки до Теми 10.

4. Структура навчальної дисципліни

Теми практичних занять

№ з /п	Назва теми	Кількість годин
1	Природа та функції телевізійної інформації	0
2	Базові поняття інформаційної тележурналістики	1
3	Джерельна база інформаційної тележурналістики	1
4	Програма новин як типова форма телеінформації	2
5	Організація інформаційного телевиробництва	0
6	Технологія створення щоденної інформаційної програми	2
7	Стандарти інформаційного мовлення	1
8	Етичні норми новинарної тележурналістики	1
9	Практика судових позовів до редакцій новин та репортерів	0
10	Проблемні «зони» інформаційного мовлення	2
Разом		10

Самостійна робота

№ з /п	Назва теми	Кількість годин
1	Природа та функції телевізійної інформації	2
2	Базові поняття інформаційної тележурналістики	3
3	Джерельна база інформаційної тележурналістики	4
4	Програма новин як типова форма телеінформації	6
5	Організація інформаційного телевиробництва	6
6	Технологія створення щоденної інформаційної програми	6
7	Стандарти інформаційного мовлення	6
8	Етичні норми новинарної тележурналістики	6
9	Практика судових позовів до редакцій новин та репортерів	4
10	Проблемні «зони» інформаційного мовлення	6
Разом		49

II. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З КУРСУ «ІНФОРМАЦІЙНЕ ТЕЛЕБАЧЕННЯ»

1. Завдання до практичних занять та самостійної роботи студентів

МОДУЛЬ ПЕРШИЙ

Тема 1. Природа та функції телевізійної інформації

Практична робота: не передбачена.

Самостійна робота:

- 1) опрацювати рекомендовану літературу;
- 2) доповнити опорний конспект лекції;
- 3) засвоїти базову термінологію;
- 4) систематизувати знання з теми.

Контрольні запитання:

1. Роль інформації на сучасному телеекрані.
2. Ознаки телеінформації.
3. Функції телеінформації.
4. Природа інформаційного журналістського твору і тексту.
5. Ознаки інформаційного телевізійного тексту.
6. Соціальна місія інформаційного телебачення в Україні та світі.

Література:

1. Дмитровський З. Термінологія зображальних засобів масової комунікації. Довідкове видання / Зенон Дмитровський. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2004. — 216 с.
2. Дмитровський З. Є. Інформаційне телемовлення України: здобутки і прорахунки / З. Є. Дмитровський // Українська журналістика : формування сучасного обличчя : Вісн. Львів. ун-ту. Сер.: Журналістика. — Л. : Світ, 1993. — С. 17–26.
3. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика : навч. посіб. / З. Є. Дмитровський. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2006. — 208 с.
4. Дмитровський З. Є. Телевізійне інформування в Україні: подолання реліктів тоталітарної журналістики / З. Є. Дмитровський // Доп. та повідом. Другого міжнар. конгресу українців. — Львів, 1994. — С. 332–335.
5. Князев А. Основы тележурналистики и телерепортажа : учеб. пособие / Александр Князев. — Бишкек : КРСУ, 2001. — 160 с.
6. Михайлов С. А. Журналистика Соединенных Штатов Америки. — СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2004. — 448 с. — (Серия «Библиотека профессионального журналиста»).
7. Різун В. Нариси про текст : теоретичні питання комунікації і тексту / В. Різун, А. Мамалига, М. Феллер. — К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 1998. — 336 с.
8. Словник журналіста : терміни, мас-медіа, постаті / за заг. ред. Ю. Бідзілі. — Ужгород : Закарпаття, 2007. — 224 с.
9. Телевизионная журналистика : учеб. / [редкол.: Г. В. Кузнецов, В. Л. Цвик и др.]. — 5-е изд., перераб. и доп. — М. : Моск. гос. ун-т : Наука, 2005. — 368 с.
10. Цвик В. Л. Мир новостей: новости мира / В. Л. Цвик. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2008. — 194 с.
11. Цвик В. Л. Телевизионная журналистика : учеб. пособие / В. Л. Цвик. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : ЮНИТИ–ДАНА, 2009. — 495 с.

12. Цвик В. Л. Телевизионная журналистика: история, теория, практика : учеб. пособие / В. Л. Цвик. — М. : Аспект Пресс, 2004. — 382 с.
13. Школа журналистики BBC [Электронный ресурс] : Web-сайт. — Электрон. дан. и прогр. — Режим доступа: http://www.bbc.co.uk/russian/indepth/college_of_journalism.shtml. — Загл. с экрана.
14. Яковець А. В. Телевізійна журналістика: теорія і практика : [підручник] / А. В. Яковець. — К. : Києво-Могилян. акад., 2007. — 240 с.
15. Bell A. The Language of Mass Media / A. Bell. — Oxford : Blackwell, 1991.

Тема 2. Базові поняття інформаційної тележурналістики

Практичне завдання № 1:

- 1) визначити актуальні події сьогодення;
- 2) зібрати факти про певну актуальну подію та визначити їх джерела;
- 3) зібрати інформацію на задану тему різними способами (телефоном, у бесідах з очевидцями, експертами, в Інтернеті) та описати алгоритм збирання інформації;
- 4) визначити інформаційні приводи у низці запропонованих викладачем інформаційних повідомлень;
- 5) визначити цільову аудиторію запропонованих інформаційних повідомлень.

Контрольні запитання:

1. Принципи роботи з фактами в інформаційній тележурналістиці.
2. Природа та джерела фактів.
3. Відмінності фактів від коментарів та оціночних суджень.
4. Інформаційний привід. Типологія приводів на ТБ.
5. Поняття «актуальна подія». Псевдоподія.
6. Інформаційний образ події.
7. Тема та її розкриття в інформаційній тележурналістиці.

Самостійна робота:

- 1) зробити домашні заготовки до практичного заняття;
- 2) щоденно переглядати 1-2 випуски новин;
- 3) поглибити знання з теми за допомогою рекомендованої літератури.

Література:

1. В епіцентрі подій — журналіст : книга-дайджест / [упоряд.: В. Чамара, В. Іншаков]. — Д. : Журфонд, 2005. — 400 с.
2. Дмитровський З. Є. Коментар в інформаційній телепрограмі: особливості, методика підготовки / З. Є. Дмитровський // Вісн. Львів. ун-ту. Сер.: Журналістика. — 1997. — Вип. 20 : Українська журналістика: історія і сучасність. — С. 34–38.
3. Дмитровський З. Термінологія зображальних засобів масової комунікації. Довідкове видання / Зенон Дмитровський. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2004. — 216 с.
4. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика : навч. посіб. / З. Є. Дмитровський. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2006. — 208 с.
5. Дмитровський З. Є. Телевізійне інформування в Україні: подолання реліктів тоталітарної журналістики / З. Є. Дмитровський // Доп. та повідом. Другого міжнар. конгресу українців. — Львів, 1994. — С. 332–335.
6. Ким М. Н. Новостная журналистика : базовый курс : учебник / М. Н. Ким. — СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2005. — 352 с.

7. Ким М. Н. Технология создания журналистского произведения / М. Н. Ким. — СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2001. — 319 с.
8. Михайлин І. Інформаційний образ як комунікативна категорія / Ігор Михайлин // Зб. Харк. історико-філол. товариства. — Т. 13. — Х. : ХІФТ, 2009. — С. 117-136.
9. Словник журналіста : терміни, мас-медіа, постаті / за заг. ред. Ю. Бідзілі. — Ужгород : Закарпаття, 2007. — 224 с.
10. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / Мітчел Стівенс ; [пер. з англ. Н. Єгоровець]. — К. : Києво-Могилян. акад., 2008. — 407 с.
11. Цвик В. Л. Телевізійна журналістика : учеб. посібник / В. Л. Цвик. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2009. — 495 с.
12. Цвик В. Л. Телевізійна журналістика: історія, теорія, практика : учеб. посібник / В. Л. Цвик. — М. : Аспект Пресс, 2004. — 382 с.
13. Bell A. The Language of Mass Media / A. Bell. — Oxford : Blackwell, 1991.
14. Fiske J. Reading Television / J. Fiske & J. Hartley. — London : Methuen, 1978.

Тема 3. Джерельна база інформаційної тележурналістики

Практичне завдання № 2:

- 1) окреслити актуальні події поточного тижня;
- 2) визначити ньюзмейкерів, дійових осіб, учасників запропонованої події;
- 3) знайти / визначити компетентного експерта для коментаря на задану тему;
- 4) зібрати факти про певну актуальну подію та визначити джерела цих фактів;
- 5) визначити коло державних установ та організацій, які є потенційними інформаторами журналіста-новинаря у запропонованій тематиці (офіційні заходи в регіоні, сесія обласної та міської ради, нещасні випадки на дорогах міста, посівна кампанія, захворюваність на грип, підвищення цін на харчі, несанкціоновані звалища на вулицях міста, безхатні тварини тощо);
- 6) опрацювати запропонований викладачем прес-реліз.

Контрольні запитання:

1. Робота з ньюзмейкерами в інформаційній тележурналістиці.
2. Учасники та очевидці подій.
3. Поняття «першоджерело».
4. Доступ тележурналістів до інформації.
5. Обмеження прав тележурналіста на отримання й використання інформації.
6. Принципи роботи з «офіційними» та «неофіційними» джерелами.
7. Дозволені та заборонені методи збирання інформації тележурналістами.
8. Система органів державної влади як джерело офіційної інформації.
9. Специфіка взаємодії тележурналістів із прес-службами.
10. Акредитація.

Самостійна робота:

- 1) відвідати реальну подію (будь-який захід, прес-конференцію тощо), визначити головні й другорядні факти, інформаційні приводи, теми для потенційних репортажів у теленовинах подієвого та тематичного типу — письмово;
- 2) розпочати створення власного списку контактів (завести спеціальний репортерський блокнот для відповідних нотаток);

- 3) підготуватися до практичного заняття;
- 4) систематизувати знання з теми за допомогою рекомендованої літератури;
- 5) переглянути 7-8 випусків новин на різних телеканалах протягом тижня.

Література:

1. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навч. посіб. / Зігфрід Вайшенберг ; [за заг. ред. В. Ф. Іванова]. — К. : АУП : Центр вільної преси, 2004. — 262 с.
2. Гаврилов К. Как делать сюжет новостей и стать медиатором / Константин Гаврилов. — СПб. : Амфора, 2007. — 299 с.
3. Дмитровський З. Є. Інтерв'ю в інформаційній телепрограмі: особливості, методика підготовки / З. Є. Дмитровський // Телевізійна й радіожурналістика : Зб. наук.-метод. пр. — Львів, 2000. — Вип. 3. — С. 342–348.
4. Дмитровський З. Є. Коментар в інформаційній телепрограмі: особливості, методика підготовки / З. Є. Дмитровський // Вісн. Львів. ун-ту. Сер.: Журналістика. — 1997. — Вип. 20 : Українська журналістика: історія і сучасність. — С. 34–38.
5. Дмитровський З. Є. Особливості підготовки інформаційного телесюжету / З. Є. Дмитровський // Телерадіожурналістика : історія, теорія, практика, погляд у майбутнє : Зб. наук.-метод. пр. — Львів, 1997. — С. 92–97.
6. Дмитровський З. Є. Політичне інформування на телеекрані / З. Є. Дмитровський // Актуальні проблеми держ. управління : зб. наук. пр. — Л., 1999. — Вип. 2. — С. 190–195.
7. Добрынин С. А. Тележурналист и документальный герой: взаимодействие на экране и съемочной площадке / С. А. Добрынин. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2008. — 199 с.
8. Зверева Н. В. Школа регионального тележурналиста : учеб. пособие / Н. В. Зверева. — М. : Аспект Пресс, 2004. — 320 с.
9. Інформаційне законодавство України (станом на 1 вересня 2008 р.) / за ред. Т. Шевченка, Т. Олексіюк. — К., 2008. — 356 с.
10. Ким М. Н. Технология создания журналистского произведения / М. Н. Ким. — СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2001. — 319 с.
11. Лукина М. Технология интервью : учеб. пособие / Мария Лукина. — М. : Аспект Пресс, 2005. — 192 с.
12. Медіа–право : для студ. ф–тів/від–нь журналістики / [упоряд. Наталія Петрова, В'ячеслав Якубенко]. — К. : Київ. типографія, 2007. — 280 с.
13. Путівник ретельного журналіста / В. Ар'єв [та ін.]. — К. : Ін–т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2007. — 176 с.
14. Рэндалл Д. Универсальный журналист : учеб. пособие / Д. Рэндалл ; пер. с англ. А. Порьяза ; под ред. В. Харитоновна. — Вел. Новг., СПб., 1999. — 180 с.
15. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / Мітчел Стівенс ; [пер. з англ. Н. Єгоровець]. — К. : Києво–Могилян. акад., 2008. — 407 с.
16. Фінклер Ю. Мас–медіа та влада: технологія взаємин. — Львів : Аз–Арт, 2003. — 212 с.
17. Халер М. Пошук і збір інформації : навч. посіб. / Міхаель Халер ; за заг. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. — К. : АУП : Центр Вільної Преси, 2006. — 308 с.
18. Цвик В. Л. Телевизионная журналистика : учеб. пособие / В. Л. Цвик. — 2–е изд., перераб. и доп. — М. : ЮНИТИ–ДАНА, 2009. — 495 с.
19. Цвик В. Л. Телевизионная служба новостей : учеб. пособие / В. Л. Цвик. — М. : ЮНИТИ–ДАНА, 2008. — 320 с. — (Серия «Медиа–образование»).
20. Эверетт Д. Учебное пособие репортера / Дэвид Эверетт. — К. : IREX ПроМедиа, 1998. — 271 с.

Тема 4. Програма новин як типова форма телеінформації

Практичне завдання № 3:

1) **ситуаційний тренінг:** змоделювати «летючку» в редакції новин із плануванням випуску, визначенням кола актуальних подій доби (тижня), відбором із запропонованих студентами матеріалів тих, що увійдуть у випуск;

2) визначити жанрову парадигму національних та зарубіжних теленовин;

3) на задану актуальну тему (запропоновані обставини реальної події) створити стисле інформаційне повідомлення, визначити для нього відеоряд;

4) на актуальну тему (запропоновані обставини реальної актуальної події) змоделювати подієвий репортаж, обов'язково включити до тексту синхрони та стенд-ап, провести роботу над власними помилками. Важливо засвоєння принципів послідовного поєднання структурних елементів у репортажі, виправданого включення до тексту репортажу стенд-апів та синхронів;

5) змоделювати актуальне інтерв'ю з відомою особою – одним із ньюзмейкерів сьогодення (громадським діячем, політиком, видатним митцем тощо) для випуску новин;

б) **рольовий тренінг:** виступити з важливою заявою перед телеаудиторією в теленовинах (у ролі високопосадовця або видатного громадського діяча).

Контрольні запитання:

1. Теленовини як комунікативна подія.
2. Сконструйована реальність та інтерпретація дійсності в теленовинах.
3. Жанрова парадигма теленовин.
4. Відеозамітка та усне повідомлення в теленовинах.
5. Інтерв'ю в теленовинах.
6. Поєднання тексту та відеоряду в інформаційному повідомленні.
7. Репортаж у теленовинах та його різновиди.
8. Драматургія телерепортажу.
9. Структурні елементи телерепортажу та їх взаємодія.
10. Маніпулятивні технології та НЛП в теленовинах.

Самостійна робота:

1) протягом тижня стежити за подіями в країні та повідомленнями про ці події в регіональних та національних теленовинах;

2) проаналізувати драматургію сучасних телерепортажів; визначити, які з них – подієві, а які – тематичні; звернути увагу на включення до матеріалів синхронів та журналістських стенд-апів;

3) здійснити порівняльний аналіз програм новин на українських та іноземних телеканалах (1+1, Інтер, ICTV, 5-й канал, СТБ та ОРТ, РТР (Росія), ВВС (Велика Британія), CNN (США), Euronews тощо) за критеріями: розташування повідомлень у випуску, жанри, спосіб подання інформації, стилістика, роль ведучого, хронометраж, персоніфікація повідомлень. Створити письмовий звіт;

4) підготуватися до практичного заняття: відібрати найважливіші факти та події для планування випуску новин під час тренінгу, визначити тему для актуального інтерв'ю, написати текст виступу;

5) систематизувати знання з теми за допомогою рекомендованих джерел.

Література:

1. Бенцал І. Медіапсихологія політичних інформаційних технологій у новинах українського телебачення / І. Бенцал // Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2010. — Вип.9. — Ч. 1. — С. 140-146.
2. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навч. посіб. / Зігфрід Вайшенберг ; [за заг. ред. В. Ф. Іванова]. — К. : АУП : Центр вільної преси, 2004. — 262 с.
3. Головецький В. Трансформація стенд-ап'у на українському телебаченні / В. Головецький // Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2010. — Вип.9. — Ч. 1. — С. 157-163.
4. Гоян В. В. Типові та жанрові особливості інформаційної телепрограми : посіб. для студ. Ін-ту журналістики / Віта Гоян ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2001. — 52 с.
5. Дерябин А. Телевизионные новости как коммуникативное событие / Андрей Дерябин // Дискурс: коммуникатив. стратегии культуры и образования. — 1998. — № 7. — С. 60-63.
6. Дмитровський З. Є. Інтерв'ю в інформаційній телепрограмі: особливості, методика підготовки / З. Є. Дмитровський // Телевізійна й радіожурналістика : Зб. наук.-метод. пр. — Львів, 2000. — Вип. 3. — С. 342–348.
7. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием / С. Г. Кара-Мурза. — М. : ЭКСМО, 2010. — 864 с.
8. Кашук А. А. Телевидение: приемы манипулирования сознанием зрителя и общественным мнением / А. А. Кашук. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2007. — 190 с.
9. Князев А. Основы тележурналистики и телерепортажа : учеб. пособие / Александр Князев. — Бишкек : КРСУ, 2001. — 160 с.
10. Лукина М. Технология интервью : учеб. пособие / Мария Лукина. — М. : Аспект Пресс, 2005. — 192 с.
11. Михайлов С. А. Журналистика Соединенных Штатов Америки. — СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 2004. — 448 с. — (Серия «Библиотека профессионального журналиста»).
12. Почепцов Г. Г. Информационные войны / Г. Г. Почепцов. — М. : Рефл-бук, К. : Ваклер, 2000. — 576 с.
13. Почепцов Г. Г. Коммуникативные технологии двадцатого века / Г. Г. Почепцов. — М. : Рефл-бук ; К. : Ваклер, 1999. — 348 с.
14. Путівник ретельного журналіста / В. Ар'єв [та ін.]. — К. : Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2007. — 176 с.
15. Сарафанникова Е. В. Дискурсивные маркеры соотнесения сообщаемого с действительностью : на материале телевизионных новостей на русском и английском языках : дисс... канд. филол. наук: 10.02.19 / Е. В. Сарафанникова. — Воронеж, 2006. — 197 с.
16. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / Мітчел Стівенс ; [пер. з англ. Н. Єгоровець]. — К. : Києво–Могилян. акад., 2008. — 407 с.
17. Телебачення спецоперацій. Маніпулятивні технології в інформаційно-аналітичних програмах українського телебачення : моніторинг, методи визначення та засоби протидії : рекомендації щодо принципів відкритої редакційної політики телеканалів / Лігачова Н. Л., Черненко С. М., Іванов В. Ф. — К. : Телекритика, 2003. — 266 с.
18. Телевизионная журналистика : учеб. / [редкол.: Г. В. Кузнецов, В. Л. Цвик и др.]. — 5-е изд., перераб. и доп. — М. : Моск. гос. ун-т : Наука, 2005. — 368 с.
19. Цвик В. Л. Мир новостей: новости мира / В. Л. Цвик. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2008. — 194 с.
20. Школа журналістики BBC [Електронний ресурс] : Web-сайт. — Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/russian/indepth/college_of_journalism.shtml. — Загл. с екрана.
21. Dijk Van T. A. News as Discourse. Hillsdale / T. A. Van Dijk. — NJ. : Erlbaum, 1988.
22. Hartley J. Understanding News / J. Hartley. — London : Methuen, 1982.
23. Stan Le Roy Wilson. Mass Media / Mass Culture / Wilson Stan Le Roy. — N.Y. : McGraw-Hill Inc., 1992. — 460 p.

МОДУЛЬ ДРУГИЙ

Тема 5. Організація інформаційного телевиробництва

Практична робота: не передбачена.

Самостійна робота:

1) вивчити особливості роботи національних служб новин (за допомогою усіх доступних методів – телефонних інтерв'ю, листування електронною поштою – та джерел: Інтернет-публікацій, рекомендованої літератури тощо);

2) відвідати будь-яку новинарну агенцію міста, вивчити структуру редакції, особливості роботи ньюзруму, джерела фінансування новин. Написати звіт про виконану роботу;

3) дослідити випуски новин на різних телеканалах (національних та регіональних), проаналізувати імідж сучасних інформаційних телевізійних служб, їх відмінності від конкурентів, концепцію, ідеологічну чи політичну спрямованість, оригінальність підходів і концепцій – письмово;

4) здійснити порівняльний аналіз образів телеведучих у програмах новин на декількох регіональних та національних телеканалах – письмово;

5) вивчити шатний розклад обраної редакції новин, посади, обов'язки та спеціалізацію репортерів служби новин, надати письмовий звіт;

б) систематизувати знання з теми за допомогою рекомендованої літератури.

Контрольні запитання:

1. Статус служби новин на телеканалі. Місце в сітці мовлення.
2. Політика новин. Рейтинги новин.
3. Державний та приватний сектор телеінформації.
4. Структура новинарної служби телеканалу.
5. Організація роботи конвергентного ньюзруму.
6. Відмінності між національними та регіональними теленовинами.
7. Джерела фінансування теленовин.
8. Творчі та технічні професії в теленовинах. Професії та амплуа.
9. Ведучі, репортери, редактори новин – взаємодія та розподіл обов'язків.
10. Умовна спеціалізація в теленовинах.

Література:

1. Зверева Н. В. Школа регіонального тележурналіста : учеб. пособие / Н. В. Зверева. — М. : Аспект Пресс, 2004. — 320 с.
2. Орлова В. В. Глобальные телесети новостей на информационном рынке : учеб. пособие для вузов / В. В. Орлова. — М. : РИП-холдинг, 2003. — 168 с.
3. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / Мітчел Стівенс ; [пер. з англ. Н. Єгоровець]. — К. : Києво-Могилян. акад., 2008. — 407 с.
4. Цвик В. Л. Телевізійна служба новостей : учеб. пособие / В. Л. Цвик. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2008. — 320 с. — (Серія «Медіа-образование»).
5. Борецкий Р. А. Журналист ТВ: за кадром и в кадре / Р. А. Борецкий, Г. В. Кузнецов. — М. : Прогресс, 1990. — 325 с.
6. Братышев Д. Э. Создание имиджа телевизионного ведущего : технология моделирования персонифицированного образа ведущего : автореф. дис... канд. филол. наук / Д. Э. Братышев. — М., 1998. — 20 с.
7. Вартанова Е. Л. К чему ведет конвергенция СМИ? / Е. Л. Вартанова // Информационное общество. — 1999. — № 5. — С. 11-14.

8. Дмитровський З. Є. Інформаційне телемовлення України: здобутки і прорахунки / З. Є. Дмитровський // Українська журналістика : формування сучасного обличчя : Вісн. Львів. ун-ту. Сер.: Журналістика. — Л. : Світ, 1993. — С. 17–26.
9. Дмитровський З. Є. Телевізійне інформування в Україні: подолання реліктів тоталітарної журналістики / З. Є. Дмитровський // Доп. та повідом. Другого міжнар. конгресу українців. — Львів, 1994. — С. 332–335.
10. Кемарская И. Н. Телевизионный редактор : учеб. пособие для студентов вузов / И. Н. Кемарская. — М. : Аспект Пресс, 2007. — 191 с. — (Серия «Телевизионный мастер–класс»).
11. Кузнецов Г. В. Так работают журналисты ТВ / Г. В. Кузнецов ; Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, Фак. журналистики. — 2-е изд., перераб. — М. : Моск. гос. ун-т, 2004. — 400 с.
12. Маргалик В. Імідж ведучого телевізійної програми, його відповідність жанрові й тематиці // Наукові записки Ін-ту журналістики. — Т. 11. — К., 2003. — С. 148-152.
13. Матвеева Л. В. Экранный образ и личностные особенности телеведущих / Л. В. Матвеева, Т. Я. Аникеева, Ю. В. Молчанова // Психолог. журн. — 1999. — Т. 20, № 1. — С. 20–30.
14. Мащенко І. Г. Лики і лиця телерадіопростору / І. Г. Мащенко. — К. : Українська Медіа Спілка, 2003. — 400 с.
15. Медынский С. Е. Оператор: Пространство. Кадр : учеб. пособие для студентов вузов / С. Е. Медынский — М. : Аспект Пресс, 2007. — 111 с. — (Серия «Телевизионный мастер–класс»).
16. Панюшкина С. Переход на новые форматы : [конвергентный ньюзрум] [Электронный ресурс] / Светлана Панюшкина // Телекритика. — 2008. — № 1-2 (7 мая). — Режим доступа: <http://www.telekritika.ua/magazine/infoproject/2008-05-07/38219>. — Загл. с экрана.
17. Прокач В. І. Який імідж українських ведучих? / В. І. Прокач // Голос України. — 2006. — 19 верес.
18. Современное новостное производство : аналит. доклад / [ред. С. Дацюк]. — К. : Агентство гуманит. технологий, 2000. — 98 с.
19. Шариков А. В. Образы ведущих новостных телепрограмм в экспертных оценках : служба изучения аудитории ВГТРК [Электронный ресурс] / А. В. Шариков, С. Г. Давыдов, О. Г. Ивашкина // Журналистика в 2000 году: реалии и прогнозы развития : материалы Междунар. науч.–практ. конф., 2001. — Режим доступа: <http://evartist.narod.ru/text7/42.htm>. — Загл. с экрана.

Тема 6. Технологія створення щоденної інформаційної програми

Практичне завдання № 4:

- 1) **рольовий тренінг**: змоделювати «один день з життя ньюзруму» завершеного циклу – від планування випуску до імпровізованої видачі його в ефір. Основні етапи мають бути чітко опрацьовані: летючка, організація знімального процесу, відправлення знімальних груп на зйомку, уточнення інформації та збирання додаткових фактів, визначення редакцією жанру кожного матеріалу, написання та редагування журналістських текстів, створення анонсів та підводок, моделювання сценарію, видача програми в ефір (зйомка ефіру на студійну телекамеру);
- 2) паралельно забезпечити випуски новин для **радіостанції**, що входить до складу медіахолдингу, сформувавши стрічку для **Інтернет-сайту** служби новин, для **мобільних абонентів**, підписаних на новини даної агенції, для **інформаційних дисплеїв та моніторів** у метрополітені, підготувати підбірку

ексклюзивних новин регіону для передачі у національні (столичні) служби новин.

Контрольні запитання:

1. Життєвий цикл новин.
2. Етапи роботи над випуском новин.
3. Особливості планування новин. Критерії відбору подій у випуск.
4. Структурні елементи випуску новин.
5. Технологія створення анонсів та підводок до телесюжетів.
6. Поняття «лід». Різновиди лідів.
7. Принципи організації та функціонування конвергентного ньюзруму.
8. Ознаки універсальності в роботі телерепортера.
9. Можливості сучасної знімальної та монтажної техніки.
10. Стилїстика сучасних теленовин. Іронія. Інфотейнмент.
11. Персоніфікація інформації в теленовинах.

Самостійна робота:

1) по можливості відвідати одну з місцевих служб новин та здійснити спостереження за процесом створення програми протягом усього робочого дня (від летючки до виходу в ефір програми). Особливу увагу приділити підготовчому етапу;

2) протягом тижня щоденно переглядати випуски новин на різних телеканалах (українських та іноземних), порівнюючи стилїстику та способи подання інформації. Зробити нотатки;

3) підготуватися до практичного заняття: вивчити подієву картину життя міста та країни в цілому, попередньо відібрати найцікавіші факти, теми, події;

4) поглибити знання з теми за допомогою рекомендованої літератури.

Література:

1. Беспамятнова Г. Н. Информационные проекты Леонида Парфенова на НТВ / Г. Н. Беспамятнова // Акценты. — 2005. — № 1-2. — С. 33.
2. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навч. посіб. / Зігфрід Вайшенберг ; [за заг. ред. В. Ф. Іванова]. — К. : АУП : Центр вільної преси, 2004. — 262 с.
3. Вартанов А. А чё? Пипл хавает // Журналист. — 1997. — № 6. — С. 33–35.
4. Гаврилов К. Как делать сюжет новостей и стать медиатором / Константин Гаврилов. — СПб. : Амфора, 2007. — 299 с.
5. Голядкин Н. А. ТВ-информация в США / Н. А. Голядкин. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 1995. — 79 с.
6. Делахей М. Советы тележурналисту [Электронный ресурс] / Майкл Делахей. — Режим доступа: <http://elibrary.tomsk.ru/newsmen/Delahey/pub1.html>. — Загл. с экрана.
7. Дмитровський З. Є. Особливості підготовки інформаційного телесюжету / З. Є. Дмитровський // Телерадіожурналістика : історія, теорія, практика, погляд у майбутнє : Зб. наук.-метод. пр. — Львів, 1997. — С. 92–97.
8. Зверева Н. В. Школа регіонального тележурналіста : учеб. пособие / Н. В. Зверева. — М. : Аспект Пресс, 2004. — 320 с.
9. Зорков Н. Н. Инфотейнмент на российском телевидении [Электронный ресурс] / Н. Н. Зорков // RELGA. — 2005. — №19 [121]. — Режим доступа: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=735&level1=main&level2=articles>. — Загл. с экрана.
10. Картозия Н. Программа «Намедни»: русский инфотейнмент / Н. Картозия // Меди@льманах. — 2003. — №3. — С. 10-25.

11. Князев А. Основы тележурналистики и телерепортажа : учеб. пособие / Александр Князев. – Бишкек : КРСУ, 2001. — 160 с.
12. Недопитанський М. І. Технологія теленовін [Електронний ресурс] / М. І. Недопитанський. — К. : Ін-т журналістики, 2006. — Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1459>. — Назва з екрану.
13. Овчаренко К. Життєвий цикл новин / К. Овчаренко // Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2010. — Вип.9. — Ч. 1. — С. 227-231.
14. Подготовка телерадиорепортажа (из франц. опыта) : реферативное изложение книги «Репортаж на радио и телевидении». — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2000. — 85 с.
15. Путівник ретельного журналіста / В. Ар'єв [та ін.]. — К. : Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2007. — 176 с.
16. Соколов А. Г. Монтаж : телевидение, кино, видео : учебник [в 3 ч.] / А. Г. Соколов. — М. : Издатель А. Г. Дворников, 2003. — 206 с.
17. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / Мітчел Стівенс ; [пер. з англ. Н. Єгоровець]. — К. : Києво-Могилян. акад., 2008. — 407 с.
18. Уайт Т. Производство эфирных новостей = Broadcast News : Writing, Reporting and Producing : учеб. пособие для вузов / Тед Уайт ; [пер. с англ. М. Л. Теракопьяна, Д. Л. Караваевой]. — 4-е изд. — М. : ГИТР, 2007. — 479 с.
19. Уразова С. Конвергенция и медиа, или тренинг с необычным маршрутом / С. Уразова // Телецентр. — 2007. — № 1. — С. 28-31.
20. Фэнг И. Теленовости: секреты журналистского мастерства (реферат книги «Теленовости, радионовости», Сент-Пол, 1985) : [в 2 ч.] / И. Фэнг. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания ФСТР, 1997. — 218 с.
21. Характерные особенности языка теле- и радионовостей Би-би-си_ [Электронный ресурс] : [Текст] // Школа журналистики BBC : Web-сайт. — Режим доступа: http://www.bbc.co.uk/russian/specials/1036_Sojo_Russian/page2.shtml. — Загл. с экрана.
22. Цуканова Г. О. Практика проведения відеозйомки та цифрового монтажу : практ. посіб. / Ганна Цуканова. — К. : ЦВП, 2007. — 234 с.
23. Hartley J. Understanding News / J. Hartley. — London : Methuen, 1982.

Тема 7. Стандарти інформаційного мовлення

Практичне завдання № 5:

- 1) відзначити типові випадки порушень стандартів інформаційного мовлення в сучасних програмах новин (національних та регіональних), окремих телевізійних репортажах;
- 2) проаналізувати складені студентами «чорні списки» небажаної для теленовін лексики: оціночно забарвленої, канцеляризмів, штамтів, кліше, перекрутів тощо;
- 3) робота над репортажами-перевертишами.

Контрольні запитання:

1. Моделі інформаційного мовлення в Україні та світі (американська, британська, німецька, російська, українська).
2. Сутність стандарту оперативності.
3. Ознаки достовірності інформації.
4. Принципи посилення на джерела інформації в теленовінах.
5. Сутність стандарту точності подання інформації. Бекграунд.
6. Дотримання балансу думок у теленовінах.

7. Опитування та бліци: особливості їх використання в телеєфірі.
8. Алгоритм виправлення помилок у телеєфірі.
9. Стандарт відокремлення фактів від коментарів та оцінок журналіста.
10. Оціночні судження, канцеляризми, штампи, кліше.
11. Повнота та простота подачі інформації як професійні стандарти.
12. Сутність об'єктивності та відстороненості в теленовинах.
13. Професійні стандарти в редакційних кодексах сучасних служб новин.
14. Критерії оцінки професіоналізму та якості теленовин.

Самостійна робота:

- 1) переглянути кілька випусків новин протягом тижня, виявити порушення стандартів інформаційного мовлення, виписати їх;
- 2) написати репортаж-перевертиш з основними порушеннями професійних стандартів;
- 3) скласти власний «чорний список» небажаної для теленовин лексики (оціночних суджень, канцеляризмів, штампів, перекрутів) та написати з використанням цієї лексики репортаж-перевертиш;
- 4) систематизувати знання з теми за допомогою рекомендованої літератури.

Література:

1. Інформаційне законодавство України (станом на 1 вересня 2008 р.) / за ред. Т. Шевченка, Т. Олексюк. — К., 2008. — 356 с.
2. Кузнецов Г. В. Критерии качества телевизионных программ / Г. В. Кузнецов. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2002. — 127 с.
3. Кузнецов Г. В. ТВ-журналистика: критерии профессионализма / Г. В. Кузнецов. — М. : РИП-холдинг, 2004. — 220 с.
4. Куляс І. Ефективне виробництво теленовин: стандарти інформаційного мовлення. Професійна етика журналіста-інформаційника : практ. посіб. для журналістів / Ігор Куляс, Олександр Макаренко. — К. : Інтерньюз Україна, 2006. — 120 с.
5. Куляс І. Лікнеп. Право на власну думку [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2010. — 08 лют. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/media-continent/monitoring/medialiteracy/2010-02-08/50941>. — Назва з екрану.
6. Куляс І. Лікнеп. Простота як найскладніша з чеснот теленовин [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2010. — 24 берез. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/medialiteracy/2010-03-24/51836>. — Назва з екрану.
7. Куляс І. Лікнеп. Слова і цифри – це прекрасно [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2010. — 02 квіт. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/medialiteracy/2010-04-02/52066>. — Назва з екрану.
8. Куляс І. Лікнеп. Як досягти «недосяжного» балансу думок [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2010. — 21 січ. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/medialiteracy/2010-01-21/50581>. — Назва з екрану.
9. Куляс І. Лікнеп. Як чорне може бути білим... а 2 x 2 не дорівнювати 4 [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2010. — 15 берез. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/media-continent/monitoring/medialiteracy/2010-03-15/51616>. — Назва з екрану.
10. Куляс І. Падаюча крива професійної якості [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2009. — 05 листоп. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/medialiteracy/2009-11-05/49043>. — Назва з екрану.
11. Куляс І. Професійна якість українських теленовин : моніторинг [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2009. — 15 черв. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/medialiteracy/2009-06-15/46224>. — Назва з екрану.

12. Медіа-право : для студ. ф-тів/від-нь журналістики / [упоряд. Наталія Петрова, В'ячеслав Якубенко]. — К. : Київ. типографія, 2007. — 280 с.
13. Редакційна політика: від ідеї до угоди або Як журналістам оформити свої професійні стосунки з роботодавцем? / за ред. І. Куляса, С. Гузя. — К., 2006. — 63 с.
14. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / Мітчел Стівенс ; [пер. з англ. Н. Єгоровець]. — К. : Києво-Могилян. акад., 2008. — 407 с.
15. Телекритика [Електронний ресурс] : Web-сайт. — Електрон. дані та прогр. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua>. — Назва з екрану.
16. Школа журналістики BBC [Электронный ресурс] : Web-сайт. — Электрон. дан. и прогр. — Режим доступа: http://www.bbc.co.uk/russian/indepth/college_of_journalism.shtml. — Загл. с екрана.
17. Шостак М. И. Репортер: профессионализм и этика / М. И. Шостак. — М. : РИП-холдинг, 2002. — 164 с.

Тема 8. Етичні норми новинарної тележурналістики

Практичне завдання № 6:

- 1) проаналізувати випуски новин та окремі журналістські репортажі на дотримання етичних норм професії, визначити найпоширеніші порушення професійних стандартів та етики;
- 2) змоделювати репортаж-перевертиш з порушеннями професійної етики та виголосити текст перед аудиторією;
- 3) визначити можливі шляхи та способи уникнення цих порушень в журналістській практиці.

Контрольні запитання:

1. Поняття про журналістську етику та основи професійної моралі.
2. Співвідношення понять «етика», «мораль» і «моральність».
3. Взаємозв'язок етики та права в інформаційній тележурналістиці.
4. Етика роботи з джерелами інформації. Захист анонімних джерел.
5. Етика взаємин з героями матеріалів.
6. Захист інтересів неповнолітніх, жертв злочинів, нещасних випадків, катастроф, терористичних нападів та збройних конфліктів.
7. Принципи висвітлення приватного життя.
8. Принципи опублікування імен та прізвищ дійових осіб у теленовинах.
9. Етика висвітлення збройних конфліктів, сексуальних злочинів, суїциду.
10. Етика висвітлення кримінальних справ. Таємниця слідства. Конфіденційність.
11. Етико-правові засади роботи тележурналіста в режимних установах.
12. Етика взаємин із колегами.
13. Морально-етичні норми у редакційних кодексах служб новин.
14. Оформлення професійних стосунків тележурналістів із роботодавцем.

Самостійна робота:

- 1) протягом тижня переглядати теленовини, виявляти та письмово фіксувати усі можливі порушення морально-етичних норм новинарної тележурналістики;
- 2) ознайомитися з редакційними кодексами та «фірмовими стандартами» місцевих служб новин, визначити, чи відображені в них (та в якому обсязі / вигляді) морально-етичні норми журналістів-новинарів, оцінити, наскільки ретельно редакція дотримується цього етичного кодексу в щоденній роботі;

3) систематизувати знання з теми за допомогою рекомендованої літератури.

Література:

1. Бойко О. Порушення прав дитини засобами сучасної теле-, відеокommунікації / О. Бойко // Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. — Львів : Вид. центр ЛНУ, 2010. — Вип.9. — Ч. 1. — С. 152–156.
2. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навч. посіб. / Зігфрід Вайшенберг ; [за заг. ред. В. Ф. Іванова]. — К. : АУП : Центр вільної преси, 2004. — 262 с.
3. Добрынин С. А. Тележурналист и документальный герой: взаимодействие на экране и съемочной площадке / С. А. Добрынин. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2008. — 199 с.
4. Журналістська етика у висвітленні питань кримінально-виконавчої системи : [матеріали тренінгу] / Швейцар.-укр. проект «Підтримка пенітенціарної реформи в Україні». — К. : Біарт-центр, 2010. — 72 с.
5. Кузнецов Г. В. ТВ-журналистика: критерии профессионализма / Г. В. Кузнецов. — М. : РИП-холдинг, 2004. — 220 с.
6. Куляс І. Ефективне виробництво теленовін: стандарти інформаційного мовлення. Професійна етика журналіста-інформаційника : практич. посіб. для журналістів / Ігор Куляс, Олександр Макаренко. — К. : Інтерньюз Україна, 2006. — 120 с.
7. Лазутина Г. В. Профессиональная этика журналиста : учеб. пособие по журналистике / Г. В. Лазутина. — М. : Аспект Пресс, 2000. — 240 с.
8. Медіа-право : для студ. ф-тів/від-нь журналістики / [упоряд. Наталія Петрова, В'ячеслав Якубенко]. — К. : Київ. типографія, 2007. — 280 с.
9. Муратов С. Самосожжение [Электронный ресурс] : [Текст] / Сергей Муратов // Искусство кино. — 2000. — № 3. — Режим доступа: <http://kinoart.promodo.ru/2000/n3-article25.html>. — Загл. с экрана.
10. Пашніна О. Відповідальність журналіста під час висвітлення військових конфліктів (на прикладі інформування про війну в Іраку телемережею CNN) / О. Пашніна // Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2010. — Вип.9. — Ч. 1. — С. 232-236.
11. Почепцов Г. Г. Информационные войны / Г. Г. Почепцов. — М. : Рефл-бук, К. : Ваклер, 2000. — 576 с.
12. Право і мас-медіа: судові позови до ЗМІ та журналістів : матеріали Міжнар. наук.-практич. конф., 11 лип. 2006 р. / за ред. В. П. Паліюка, Т. С. Шевченка. — К., 2007. — 176 с.
13. Путівник ретельного журналіста / В. Ар'єв [та ін.]. — К. : Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2007. — 176 с.
14. Редакційна політика: від ідеї до угоди або Як журналістам оформити свої професійні стосунки з роботодавцем? / за ред. І. Куляса, С. Гузя. — К., 2006. — 63 с.
15. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / Мітчел Стівенс ; [пер. з англ. Н. Єгоровець]. — К. : Києво-Могилян. акад., 2008. — 407 с.
16. Телебачення спецоперацій. Маніпулятивні технології в інформаційно-аналітичних програмах українського телебачення : моніторинг, методи визначення та засоби протидії : рекомендації щодо принципів відкритої редакційної політики телеканалів / Лігачова Н. Л., Черненко С. М., Іванов В. Ф. — К. : Телекритика, 2003. — 266 с.
17. Телекритика [Електронний ресурс] : Web-сайт. — Електрон. дані та прогр. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua>. — Назва з екрану.
18. Фінклер Ю. Мас-медіа та влада: технологія взаємин. — Львів : Аз-Арт, 2003. — 212 с.
19. Халер М. Пошук і збір інформації : навч. посіб. / Міхаель Халер ; за заг. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. — К. : АУП : Центр Вільної Преси, 2006. — 308 с.
20. Шостак М. И. Репортер: профессионализм и этика / М. И. Шостак. — М. : РИП-холдинг, 2002. — 164 с.

Тема 9. Практика судових позовів до редакцій новин та репортерів

Практична робота: не передбачена.

Самостійна робота:

- 1) опрацювати рекомендовану літературу з теми;
- 2) доповнити опорний конспект лекції;
- 3) засвоїти базову термінологію;
- 4) систематизувати знання з теми.

Контрольні запитання:

1. Законодавство України про доступ журналістів до інформації.
2. Права та обов'язки журналістів під час висвітлення суспільно важливих подій. Право на використання фото-, відео- та аудіо апаратури.
3. Специфіка висвітлення судових процесів у теленовинах.
4. Українське та міжнародне законодавство про доступ тележурналістів до судових засідань і судових рішень.
5. Принцип презумпції невинуватості в контексті позовів до ЗМІ.
6. Особливості дифамаційних позовів до ЗМІ.
7. Судді проти ЗМІ: українська судова практика.
8. Практика тиску на редакції новин за допомогою судових позовів в Україні та світі.
9. Захист свободи масової інформації в Євросуді з прав людини.
10. Особливості процедури розгляду Європейським судом позовів до тележурналістів.
11. Використання Європейської конвенції про захист прав людини при розв'язанні конфліктів між ЗМІ та їх позивачами.
12. Роль теленовин у реалізації принципу гласності судочинства України.

Література:

1. Інформаційне законодавство України (станом на 1 вересня 2008 р.) / за ред. Т. Шевченка, Т. Олексюк. — К., 2008. — 356 с.
2. Куляс І. Лікнеп. Право на власну думку [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2010. — 08 лют. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/media-continent/monitoring/medialiteracy/2010-02-08/50941>. — Назва з екрану.
3. Медіа-право : для студ. ф-тів/від-нь журналістики / [упоряд. Наталія Петрова, В'ячеслав Якубенко]. — К. : Київ. типографія, 2007. — 280 с.
4. Право і мас-медіа: судові позови до ЗМІ та журналістів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 11 лип. 2006 р. / за ред. В. П. Палюка, Т. С. Шевченка. — К., 2007. — 176 с.
5. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / Мітчел Стівенс ; [пер. з англ. Н. Єгоровець]. — К. : Києво-Могилян. акад., 2008. — 407 с.
6. Телекритика [Електронний ресурс] : Web-сайт. — Електрон. дані та прогр. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua>. — Назва з екрану.
7. Фінклер Ю. Мас-медіа та влада: технологія взаємин. — Львів : Аз-Арт, 2003. — 212 с.
8. Халер М. Пошук і збір інформації : навч. посіб. / Міхаель Халер ; за заг. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. — К. : АУП : Центр Вільної Преси, 2006. — 308 с.

Тема 10. Проблемні «зони» інформаційного мовлення

Практичне завдання № 7:

1) проблемний семінар на тему: «Проблематика сучасного інформаційного мовлення». Орієнтовні теми:

Етико-правовий блок:

- Проблема реклами, «джинси», пропаганди в теленовинах.
- Редакційна політика: редакційні угоди, внутрішні нормативні документи.

Способи досягнення тележурналістами редакційної незалежності.

- Подолання внутрішньої (олігархічної/економічної) та зовнішньої (політичної) цензури.

- Проблема доступу до інформації в Україні.

- Недосконалість законів і нормативно-правових документів, що регулюють діяльність інформаційних служб телеканалів і телерепортерів.

- Проблема державного регулювання інформаційного мовлення в Україні. Вади в політиці Національної Ради з питань телебачення і радіомовлення та інших наглядових органів.

Професійно-іміджевий блок:

- Модель інформаційної служби на суспільному телебаченні: український та європейський досвід.

- Проблема професіоналізму, порушення професійних стандартів та морально-етичних норм у теленовинах.

- Дієвість та ефективність інформаційних журналістських матеріалів.

- Стилiстичне й лексичне новаторство інформаційних служб новин.

- Іронія, пафос, «стьоб», інфотейнмент в українських теленовинах.

- «Новини для барбосів» як феномен примітивізації подачі інформації.

Самостійна робота:

1) опрацювати рекомендовану літературу, систематизувати знання з теми;

2) підготуватися до семінару за двома обраними темами (з кожного блоку);

3) доповнити опорний конспект лекції;

4) засвоїти базову термінологію.

Література:

1. Засади редакційної політики інформаційних редакцій Суспільного (громадського) мовлення в Україні : проект [Електронний ресурс] // Телекритика. — 2005. — 23 берез. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/suspilne-movlennya/2005-03-29/5578>. — Назва з екрану.

2. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием / С. Г. Кара-Мурза. — М. : ЭКСМО, 2010. — 864 с.

3. Куляс І. Влада і бізнес проти преси – хто кого? [35 способів боротьби з цензурою] // Ефективне виробництво теленовін / Ігор Куляс, Олександр Макаренко. — К. : Інтерньюз Україна, 2006. — С. 78-87.

4. Матвеева Л. В. Психология телевизионной коммуникации : учеб. пособие / Л. В. Матвеева, Т. Я Аникеева, Ю. В. Молчанова. — М. : РИП-холдинг, 2002. — 316 с.

5. Мащенко І. Г. Міфи і реалії телерадіоефіру / І. Г. Мащенко. — К. : Агентство ТРК, 2001. — 260 с.

6. Мащенко І. Г. Телевізійні аномалії: мас-медійні історії в деталях / І. Г. Мащенко. — К. : ЗАТ «Телерадіокур'єр», 2005. — 216 с.

7. Машенко І. Г. Українське телебачення: штрихи до портрета / І. Г. Машенко. — К. : Ай-Пі-Київ, 1995. — 294 с.
8. Муратов С. А. Телевидение в поисках телевидения. Хроника авторских наблюдений / С. А. Муратов. — М. : Изд-во МГУ, 2001. — 176 с.
9. Муратов С. А. Телевизионное общение в кадре и за кадром : учеб. пособие для студентов вузов / С. А. Муратов. — М. : Аспект Пресс, 2003. — 201 с.
10. Недопитанський М. І. Технологія теленовин [Електронний ресурс] / М. І. Недопитанський. — К. : Ін-т журналістики, 2006. — Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1459>. — Назва з екрану.
11. Почепцов Г. Г. Коммуникативные технологии двадцатого века / Г. Г. Почепцов. — М. : Рефл-бук ; К. : Ваклер, 1999. — 348 с.
12. Путівник ретельного журналіста / В. Ар'єв [та ін.]. — К. : Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2007. — 176 с.
13. Редакційна політика: від ідеї до угоди або Як журналістам оформити свої професійні стосунки з роботодавцем? / за ред. І. Куляса, С. Гузя. — К., 2006. — 63 с.
14. Стельмашов А. Використання маніпулятивних технологій на телебаченні [Електронний ресурс] / Артем Стельмашов. — Режим доступу: <http://stelmashow.livejournal.com>. — Назва з екрану.
15. Библиотека журналиста [Электронный ресурс] : Web-сайт. — Режим доступа: <http://www.evartist.narod.ru/>. — Загл. с экрана.
16. Електронна бібліотека Інституту журналістики [Електронний ресурс] : Web-сайт. — Режим доступу: <http://hourlib.univ.kiev.ua/inlex.php>. — Назва з екрану.
17. Телекритика [Електронний ресурс] : Web-сайт. — Електрон. дані та прогр. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua>. — Назва з екрану.
18. Центр екстремальної журналістики [Електронний ресурс] : Библиотека : Web-сайт. — Режим доступа: <http://www.cjes.ru/lib/>. — Загл. с экрана.
19. Энциклопедия методов пропаганды (как нас обрабатывают СМИ, политики и реклама) [Электронный ресурс] : Web-сайт / <http://psyfactor.org/propaganda.htm>. — Загл. с экрана.
20. Fiske J. Reading Television / J. Fiske & J. Hartley. — London : Methuen, 1978.
21. Orlik Peter B. The Electronic Media: An Introduction To The Profession / Peter B. Orlik. — Boston : Allyn & Bacon, 1992. — 491 p.
22. Stan Le Roy Wilson. Mass Media / Mass Culture / Wilson Stan Le Roy. — N.Y. : McGraw-Hill Inc., 1992. — 460 p.

2. Методичне забезпечення курсу

Опорні конспекти лекцій, нормативно-правові документи, ілюстративні матеріали (сценарії реальних випусків новин регіональних та національних інформаційних служб, роздруківки текстів журналістських телевізійних творів, схеми, фото, слайди), персональний відеоархів викладача (добірка ефірних інформаційних програм та окремих телевізійних журналістських творів), комунікативний сайт викладача: <http://impressiya.narod2.ru>. Студентам також слід спиратися на рекомендовані джерела з дисципліни.

III. МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ І НАВИЧОК

1. Методи навчання

Лекції, практичні заняття (із застосуванням інтерактивних методів: дискусії, рольових та імітаційних ігор), самостійна робота студента (спостереження, опитування, аналіз, синтез, моделювання, вивчення першоджерел, виконання письмових творчих завдань). Методика проведення практичних занять базується на проблемних, евристичних, ігрових та інших продуктивних формах навчання, які розвивають індивідуальність студентів, їх емоційну, творчу активність, самостійність мислення, здатність швидко реагувати на поточні події, інтерпретувати та аналізувати дійсність, створювати власні телевізійні журналістські твори в оперативному режимі.

2. Форми контролю успішності студентів

Підсумковий контроль у формі іспиту.

Проміжні:

- **усне та письмове опитування** — відповіді на поставлені запитання з поясненням окремих положень, тлумаченням основних понять, наведенням аргументів, прикладів;

- **контрольна справа або творче завдання** — написання контрольної роботи, створення власного журналістського тексту, аналіз програм в сучасному телебаченні, виконання будь-якого завдання чи вправи самостійно або в групі тощо. Передбачається *письмова модульна контрольна робота* наприкінці кожного модулю;

- **тестування** — усне або письмове опитування, під час якого студент здійснює вибір правильної відповіді з кількох запропонованих;

- **оцінка та самооцінка** — оцінювання педагогом підготовлених на практичні заняття доповідей, рецензій і творів, оцінювання студентами своєї роботи та роботи одногрупників з мотивуванням оцінок, оцінювання роботи групи в цілому, рівня активності кожного студента під час тренінгових та ігрових форм занять.

3. Розподіл балів та критерії оцінювання

Мінімальна / максимальна кількість балів, які повинен набрати студент для зарахування модуля і допуску до складання іспиту

Поточне тестування та самостійна робота		Підсумковий семестровий контроль (іспит)	Сума
Модуль I	Модуль II	40	100

(Т 1 – 4) 5–20	(Т 5 – 10) 15 – 40		
-------------------	-----------------------	--	--

Критерії оцінювання:

- «відмінно» (А) — студент глибоко засвоїв теоретичний матеріал, ключові терміни та поняття, всебічно орієнтується в темі, першоджерелах, грамотно й аргументовано викладає думки, сумлінно й активно працював на практичних заняттях, якісно здійснив самостійну роботу над темою;

- «добре» (В/С) — студент міцно засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами змісту теми, але допускає неточності й суперечності в аргументації суджень, добре відпрацював практичні заняття; достатньо сумлінно виконав самостійну роботу (залежно від загального рівня знань та якості виконаних робіт, кількості помилок і неточностей ставиться В або С);

- «задовільно» (D/E) — студент в основному опанував теоретичні знання, орієнтується у змісті теми, але непереконливо та плутано викладає думки, помиляється щодо формулювання основних понять, не продемонстрував активності під час практичних занять або деякі з них пропустив; самостійну роботу здійснив недостатньо ретельно (залежно від загального рівня знань та якості робіт виставляється D або E);

- «незадовільно» (FX) — студент не опанував навчальний матеріал з курсу, не володіє ключовою термінологією, не орієнтується в першоджерелах і науковій літературі, демонструє відсутність наукового мислення, пасивно та безініціативно відвідував практичні заняття чи пропустив більшість із них, проігнорував завдання для самостійної роботи.

Умови допуску студента до підсумкового семестрового контролю (іспиту): виконання на позитивну оцінку модульних контрольних робіт. Статус залікових мають також проміжні усні та письмові опитування й тестування, завдання на практичних заняттях, самостійні творчі роботи (у тому числі письмові), які оцінюються в межах вищезазначених максимуму/мінімуму балів до кожного блоку тем.

Мінімальна кількість балів поточного контролю для одержання допуску до іспиту має становити не менше 20. Лише тоді студент, отримавши на екзамені максимальні 40 балів, а сумарно 60 балів, має змогу одержати позитивну оцінку («задовільно» — E або D).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
1 – 49	FX	незадовільно	не зараховано

IV. ЗАПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Природа та функції телеінформації.
2. Соціальна місія інформаційного телебачення.
3. Основні професійні стандарти інформаційного мовлення.
4. Стандарт оперативності подачі інформації.
5. Жанри інформаційного телебачення: їх основні відмінності від аналітичної та художньої публіцистики.
6. Стандарт точності подачі інформації.
7. Межі та норми висвітлення приватного життя в теленовинах.
8. Структурні елементи телевізійного репортажу та основні принципи їх поєднання.
9. Особливості використання архіву в теленовинах.
10. Незаконні прийоми та методи у процесі збирання інформації.
11. Поняття «відеозамітка» та «усне повідомлення». Основні відмінності, вимоги до хронометражу, послідовність подання інформації.
12. Принципи виправлення помилок у теленовинах.
13. Етичні норми журналіста-інформаційника, які сьогодні порушуються найчастіше.
14. Формально-змістовні відмінності між прямим включенням та прямим репортажем.
15. Стандарт повноти (вичерпності) інформації.
16. Етика висвітлення кримінальних справ. Таємниця слідства. Конфіденційність.
17. Підводка» в телевізійному репортажі. Її визначення, структура, інформаційне наповнення, основні принципи написання.
18. Основні засади стандарту балансу думок. Принципи добору експертів для коментування фактів і подій. Подолання відмови від коментаря.
19. Принципи захисту журналістом власних джерел інформації. Посилання на анонімні джерела в телеефірі.
20. Різновиди телевізійних репортажів. Їх стисла характеристика.
21. Стандарт відокремлення фактів від коментарів та оцінок журналіста.
22. Жанр виступу та його відмінності від інтерв'ю.
23. Принципи організації та функціонування конвергентного ньюзруму.
24. Вимоги до стилістики інформаційних повідомлень. Іронія, пафос, «стьоб», інфотейнмент в українських теленовинах
25. «Стенд-ап» у телевізійному репортажі та принципи його виправданого включення в текст репортажу.
26. Механізми дотримання стандарту достовірності при використанні інформаційних джерел з мережі Інтернет.
27. Принципи використання бліц-опитувань та різних соціологічних даних у теленовинах.
28. Синхрон у телевізійному репортажі та принципи його виправданого включення в текст репортажу.
29. Стандарт достовірності інформації.

30. Суперечність «джинси» етичним нормам журналістської професії.
31. Жанр інтерв'ю та його подвійна роль у теленовинах. Типи інтерв'ю.
32. Стандарт простоти подачі інформації.
33. Дійові особи в кадрі та за кадром телевізійної служби новин. Творчі та технічні професії. Професії та амплуа.
34. Принципи поєднання звуку та відео в інформаційному сюжеті.
35. Ступінь відповідальності репортера за подані в ефір матеріали.
36. Інформація в телеефірі, що потребує найретельнішої перевірки.
37. Явище «офф рекордз» в інформаційній журналістиці.
38. Критерії оцінки якості теленовин.
39. Факт як основа інформаційного журналістського твору.
40. Поняття «інформаційний привід».
41. Інформаційний образ як комунікативна категорія.
42. Джерельна база журналіста-новинкаря.
43. Поняття «офіційні» та «неофіційні» джерела. Ньюзмейкери.
44. Процедура доступу репортерів на засідання державних органів, виборчих комісій, підприємства та режимні установи.
45. Телевізійні новини як типова форма телеінформації і головна програма телеканалу. Життєвий цикл теленовин.
46. Організація сучасного інформаційного телевиробництва.
47. Можливості сучасної знімальної та монтажною техніки.
48. Технологія створення щоденної інформаційної програми. Критерії відбору подій у випуск та його структура.
49. Регіональні та національні теленовини: відмінності в організації виробництва та драматургії.
50. Стилiстичне й лексичне новаторство в українських теленовинах.
51. Взаємозв'язок етики та права в інформаційній тележурналістиці.
52. Принципи підготовки матеріалів про неповнолітніх, жертв злочинів, катастроф, нещасних випадків, терактів. Тема суїциду.
53. Специфіка висвітлення судових процесів у теленовинах.
54. Відмови від якого роду матеріалів у теленовинах вимагає професійна етика.
55. Редакційні кодекси та «фірмові стандарти» служб новин.
56. Практика судових позовів до редакцій новин та репортерів.
57. Державне регулювання інформаційного мовлення.
58. Жанрова парадигма новинарної телепрограми.
59. Порушення яких норм професійної етики може призвести до притягнення тележурналіста до правової відповідальності.
60. Порушення яких норм професійної етики може заподіяти морально-психологічну шкоду людям.
61. Принципи взаємодії репортера та оператора на місці події.
62. Маніпулятивні технології в інформаційних телепрограмах.
63. Економічна та політична цензура в теленовинах.

V. ТЕЗАУРУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Словник офіційної термінології у сфері інформаційного телевізійного мовлення

Автомобільна репортажна телевізійна установка (АРТУ) – встановлене на автомашині спеціальне устаткування позастудійного телебачення. Як правило, АРТУ обладнана кількома камерами і дозволяє вести репортажі з місця події або на ходу, супроводжуючи об'єкт.

Акредитація (від лат.: *довіряю*) – надання штатним журналістам повноважень на отримання інформації, а також внесення їхніх прізвищ у спеціальний список для разового PR-заходу. Позбавлення акредитації можливе через скандал, необ'єктивне висвітлення журналістом тих чи інших проблем, нахабну поведінку тощо (іноді мотиви можуть мати суб'єктивний та особистісний характер).

Амплуа на телебаченні (з франц.: *рід, посада, місце, заняття*) – певна професійна роль, яку виконує журналіст (актор) на телебаченні (амплуа ведучого, інтерв'юера, шоумена і т. ін.).

Анонім – автор твору, листа або будь-якого повідомлення, який приховує своє ім'я.

Анонімне джерело – джерело інформації (як правило, особа), яке повідомляє журналісту важливу інформацію (і має певне службове чи особисте відношення до цієї інформації), але бажає залишитися невідомим аудиторії і з тих чи інших причин вимагає нерозголошення свого ім'я, місця роботи, посади – тобто будь-яких відомостей, за якими можна було б ідентифікувати цю особу.

Анонс (з франц.: *оголошення*) – оголошення на початку програми новин про головні події (найгучніші, найпомітніші) з демонстрацією відеофрагментів майбутніх матеріалів.

Апаратна – структурна ланка радіо- чи телевізійного центру, яка за допомогою спеціального технічного устаткування здійснює комунікацію (прийом та передачу сигналу, видачу в ефір програм тощо).

Апаратно-студійний комплекс (АСК) – група апаратно-студійних блоків з монтажними апаратними, об'єднаних в єдину технологічну систему за допомогою комутаційного центру – центральної апаратної.

Архів, відеоархів – зібрання відеозаписів подій, яке формує інформаційна редакція. В доброму відеоархіві ці записи систематизуються таким чином, щоб у будь-який момент можна було легко знайти відзнятий матеріал на тій чи тій події або конкретний синхрон конкретної людини.

Аудиторія — певна множина потенційних споживачів медіапродукту; загальна кількість глядачів, які мають можливість дивитися телепрограми. Розрізняють: *потенційну аудиторію* (загал людей, які мають телевізори, що впевнено приймають сигнал телекомпанії, і потенційно могли б дивитися конкретну телепередачу) та *реальну аудиторію* (загал людей, які, за соціологічними дослідженнями, дивилися конкретний випуск програми (новин) в конкретний час).

Бліц-інтерв'ю – коротка бесіда журналіста з реципієнтом на місці події (те саме, що й флеш-інтерв'ю).

Бліц-опитування (street-talk) – подібний до інтерв'ю жанр і метод збирання інформації, суть якого полягає в отриманні швидких відповідей на різноманітні за характером питання від однієї людини або на одне й те саме питання від різних людей. Репортер новин зазвичай проводить бліц лише серед певної кількості перехожих. Отже, за рівнем компетентності, репрезентативності та вичерпності журналістський бліц жодним чином не може дорівнювати ґрунтовному соціологічному дослідженню.

Брифінг — інструктаж для тележурналістів, короткий виступ відповідальної особи перед представниками ЗМІ з пояснювальною інформацією про певну подію; звіт про дії та рішення органів влади, державних установ та громадських організацій. Для журналістів готуються спеціальні матеріали (прес-кіти, прес-релізи).

Ведучий – журналіст, який веде телевізійну або радіопрограму, бере інтерв'ю, коментує події; користується як власними, так і підготовленими іншими журналістами матеріалами. Ведучий теленовин вважається «обличчям каналу», бере безпосередню участь у створенні випуску новин, іноді як редактор, зокрема займається його версткою, складає анонси та підводки, робить експрес-огляди, дайджести, а також може виїжджати на зйомки та створювати власні журналістські матеріали.

Верстка новин – 1) етапний процес підготовки випуску новин до ефіру, результатом якого є створення двох-трьох варіантів сценарію: *стислого* (з текстом/репліками ведучого в студії), *розгорнутого* (з повними текстами журналістських матеріалів, розміщених у певній логічній послідовності) та *режисерського* (з позначенням композиційних елементів та їх поєднання, місць відбивок та врізок, хронометражу, жанрової специфіки матеріалів); 2) порядок розміщення матеріалів у випуску новин. Саме слово «верстка» запозичене з газетної журналістики.

Верстка телепрограми— процес підготовки програми до ефіру, створення завершеного сценарію, в якому всі журналістські матеріали вибудовуються в певну логічну послідовність з урахуванням факторів актуальності, суспільної значущості, тривалості тощо.

Випуск новин – 1) підготовлена й видана в ефір програма, що складається з окремих систематизованих інформаційних блоків; 2) довершена форма подачі телевізійних новин. Випуск має своє, чітко визначене місце в ефірній сітці телеканалу (ранковий, денний, вечірній, нічний) та чітко визначений хронометраж.

Випусковий редактор – в аудіовізуальних ЗМІ працівник редакції, який, керуючись розкладом передач на день і підтримуючи контакт із ведучими, дикторами, репортерами, інженерно-технічними службами, стежить за чітким виходом передач в ефір, контролює якість зображення і звуку. В. р. у теленовинах на центральних телеканалах може бути відповідальним за своєчасний виїзд творчих груп на зйомки. У регіональних службах новин

випусковим називають редактора, відповідального за організацію творчо-виробничого процесу та підготовку випуску новин до ефіру.

Виступ – жанр інформаційної тележурналістики, в основі якого будь-яке звернення відомої особи (високопосадовця, державного чи громадського діяча) до масової аудиторії з важливим повідомленням за допомогою телеекрану, коли сама особа є основним (частіше єдиним) об'єктом показу. Також виступом певною мірою можна вважати роботу телеведучого в студії новин та тележурналіста в стенд-апі з місця події, коли вони звертаються безпосередньо до телеаудиторії. Розрізняють виступ: *текстовий, тезовий, імпровізований*.

«Вітік» інформації – метод, за допомогою якого уряд чи інші політичні структури поширюють відомості, що дозволяють маніпулювати громадською думкою.

Відеоархів – зібрання відеозаписів подій, яке формує інформаційна редакція. Відеозаписи зазвичай систематизуються таким чином, щоб у будь-який момент можна було легко знайти відзнятий матеріал з тієї чи іншої події або конкретне інтерв'ю конкретної особи.

Відеозапис — фіксування на магнітній стрічці або інших матеріальних носіях візуальної та звукової інформації з метою її збереження, монтажу, відтворення.

Відеозображення – зображення, одержане в результаті перетворення реальних рухомих чи статичних картинок в електронний сигнал.

Відеокадр – функція відеокамери, яка дозволяє формувати кадр шляхом оптичного чи фізичного руху об'єктиву камери.

Відеокамера – портативний пристрій для здійснення телевізійних зйомок, тобто синхронної фіксації, запису на електронний чи оптичний носій відео- та аудіозображення в реальному режимі часу.

Відеоряд – візуальний ряд події, явища, певна тематична послідовність кадрів, зафіксована на телекамеру.

Вітрозахист – ковпачок зі спеціального матеріалу, що надівається на мікрофон для уникнення спотворення звуку через задування вітру.

Власний кореспондент – штатний працівник телестудії (телеканалу), який є постійно відрядженим до певного регіону країни, і з місця свого постійного перебування надсилає до редакції аудіо- та відеоматеріали.

Головний редактор — голова редакційно-художньої ради редакції, студії, який приймає остаточне рішення щодо виробництва й випуску в ефір кожної телепрограми, є організатором творчо-виробничого процесу.

Головний режисер на ТБ — художній керівник телепрограм однієї студії, редакції, компанії, організатор творчого процесу тимчасових знімальних бригад.

Голос за кадром – озвучування телевізійного сюжету, один із способів подачі новин, коли відеоряд супроводжується текстом журналіста, якого немає в кадрі.

Гонорар (дослівно з лат.: *винагорода за послуги*) – грошова винагорода, що за договором виплачується авторові за твори науки, мистецтва тощо. Зокрема,

журналісту в теленовинах – за створення журналістського матеріалу (замітки, репортажу, інтерв'ю).

Державний комітет телебачення і радіомовлення України — центральний орган виконавчої влади, що контролює діяльність державних телерадіоорганізацій, здійснює міжгалузеву координацію та функціональне регулювання з питань діяльності інформаційної та видавничої сфер, управління в інформаційній та видавничій сферах тощо.

Джерела інформації – 1) встановлені законодавством України документи та інші носії, що зберігають інформацію; 2) особа або організація чи установа (коли йдеться про неперсоніфіковані дані, повідомлення та заяви), які повідомляють журналістів про нові факти, події та явища, постійно або час від часу інформують про перебіг подій або зміни у тій чи іншій сфері життя, про діяльність установи. Від імені організації інформацію для ЗМІ поширює прес-служба цієї структури.

Диктор – працівник редакції, студії телебачення, який читає перед мікрофоном або в кадрі підготовлені до випуску в ефір (зазвичай не власні, а підготовлені іншими журналістами) матеріали.

Дифамація (з лат.: *ганьбити, розголошувати щось погане*) – оприлюднення в ЗМІ відомостей, які ганьблять честь і гідність громадянина, псують репутація установи, організації, публічної особи.

Ексклюзивне інтерв'ю – інтерв'ю, дане лише одному журналістові або лише для певного теле-, радіоканалу чи друкованого видання.

Етика журналістська (з грец.: *звичай, правило*) – система норм моральної поведінки журналіста, яка визначає характер і завдання його професії, регламентує відносини з членами суспільства, надає його творчості соціального спрямування.

Етичний кодекс українського журналіста – документ, ухвалений 24 квітня 2004 р. на з'їзді журналістів-підписантів з ініціативи Комісії з журналістської етики (голова – В. Мостовий) та «Хартії-4».

Ефір – узагальнена назва середовища, в якому поширюються електромагнітні хвилі, що несуть сигнали телевізійного зображення і звукового супроводу, а потім відтворюються приймачами.

Ефірна студія – студія телебачення, в якій відбувається безпосередній запис ефірних програм або трансляція передач у прямому ефірі.

Ефірний час — інтервал часу протягом доби, у межах якого організація теле- і (чи) радіомовлення, відповідно до умов ліцензії на мовлення, має можливість поширювати аудіо- чи аудіовізуальні передачі для загального перегляду, включаючи час поширення рекламної інформації.

Журналістське розслідування – жанр інформаційно-аналітичної журналістики, за допомогою якого репортер шукає відповіді на запитання про причини або можливі наслідки конкретної події. Конфліктної ситуації, вчинків людей. Може бути елементом новинарного випуску (у вигляді репортажу) або самодостатньою періодичною телепрограмою.

Закадровий текст — 1) сукупність значення й суті того, що відбувається на екрані, виражена словами у закадровому викладі; 2) дикторське начитування

тексту відеосюжету, що виступає в телевізійному журналістському творі коментарем і доповненням до зображення. Нині дикторську функцію в теленовинах виконують самі журналісти – автори матеріалів або ведучі інформаційних випусків новин.

Замітка телевізійна (повідомлення, хроніка) – жанр інформаційної тележурналістики, в якому точно, стисло й оперативно повідомляються найсуттєвіші життєві факти. Передбачає відповіді на запитання «що?», «де?», «коли?» сталося. У телевізійній практиці розрізняють усну (інформація без відеосупроводу, яку повідомляє ведучий програми в кадрі) та відеозамітку (інформація, що супроводжується тематичним відео).

Запис — фіксація звуків і зображень за допомогою технічних засобів у будь-якій матеріальній формі, що дозволяє здійснювати їхнє зберігання, неодноразове відтворення, використання та трансляцію повідомлення.

Заставка – коротка композиційно завершена музично-зображальна фраза, яка визначає тему та характер майбутньої телепередачі та ознаменовує її появу в ефірі. Генеральна заставка розміщується на початку програми, фінальна заставка (титри) – наприкінці.

Звіт – жанр інформаційної журналістики у вигляді розповіді-повідомлення про важливі масові заходи (конференції, форуми, засідання, з'їзди, візити офіційних осіб). У теленовинах передбачає належну повноту викладу матеріалу, збереження хронології та фабули фактів, допускає яскраву деталізацію події. Розрізняють *хронікальний звіт* (оперативне й лаконічне повідомлення про подію) *інформаційний звіт* (з точною, у часовій послідовності, без коментарів розповіддю про подію), *аналітичний звіт* (з фрагментами виступів промовців, аналітичними аргументованими викладками). Відповідно до змістового наповнення виокремлюють звіти *тематичні* (з виділенням головної теми) та *проблемні* (з постановкою злободенних питань).

Зйомка багатоканерна – використання синхронізованих між собою двох і більше телевізійних камер, що дозволяє передавати в ефір візуальну інформацію одночасно з кількох різних точок.

Зоровий ряд – ліва частина тексту сценарію, в якій зафіксовано те, що має втілюватися на екрані (зображення), а не передаватися словом. З. р. називає і пояснює об'єкти, вказує на спосіб їх екранізації, розтлумачує образне розкриття теми.

Інвестигейтор – журналіст (репортер у теленовинах), який спеціалізується на журналістських розслідуваннях.

Інтерв'ю — 1) загальножурналістський жанр журналістики (трансжанровий), частіше відноситься до інформаційних, який являє собою розмову журналіста у формі запитань і відповідей з компетентними у визначених питаннях особами, учасниками та очевидцями подій або просто з цікавими особистостями, видатними постатями. Інтерв'ю передбачає порушення актуальних тем, оцінку суспільно важливих явищ, подій, фактів. Має широку класифікацію залежно від ЗМІ, характеру, особливостей спілкування, тематичної спрямованості тощо. У телевізійній практиці

виділяють такі види інтерв'ю: *інформаційне, портретне, проблемне, протокольне, анкетне, І. – факт, І. – думку, І. – монолог, І. – діалог, І. – сповідь, критичне, гумористичне, сатиричне* тощо; 2) відеоматеріал, який відображає діалог кореспондента та інтерв'ююваного на актуальну тему. Може стати частиною журналістського твору (як важливий фрагмент бесіди, відокремлений у вигляді синхрону) або вийти в ефір самостійним матеріалом (візуалізований процес бесіди як такої).

Інтерв'юер — журналіст, який бере інтерв'ю з метою оприлюднення його в ефірі.

Інтершум — природний «рідний» шум знімального майданчика або місця події, що як виражальний засіб є підтвердженням природності того, що відбувається в кадрі. Записується на накамерний мікрофон. Інтершум в теленовинах прийнято залишати під відеорядом, в тому числі в місцях, де відсутній закадровий текст, і фоново (нижче за рівнем) – разом із закадровим текстом.

Інформаційна служба телеканалу – сектор, відділ, редакція на телеканалі, що спеціалізується на виготовленні та випуску в ефір інформаційних програм.

Інформаційне повідомлення – 1) стисле оперативне повідомлення про актуальну подію, факт або явище в інформаційній програмі новин; один із ключових жанрів інформаційної тележурналістики.

Інформаційне телебачення – особливий напрямок телевиробництва, спрямований на оперативне інформування телеаудиторії про важливі події життя.

Інформаційний образ (за теорією І. Михайлина) – це матеріально втілене уявлення про реальну дійсність, тавтологічне, тотожне її відображення; не насажене енергією авторського ідеалу; це образ сухий, неестетичний, точний, позбавлений художніх засобів, тотожний своєму значенню, активний з погляду застосування поняттєвого й категоріального апарату, спрямований на зображення швидше події, ніж людини. Є будівельним матеріалом для всіх журналістських творів.

Інформаційний привід — подія (явище або актуалізована проблема), що привертає увагу журналістів як суспільно важлива або незвичайна та спонукає до її висвітлення й лягає в основу журналістського матеріалу.

Інформація (з франц.: *надаю форму, створюю уявлення про щось, зображаю*) – повідомлення про факти, події, явища, відомості про когось або щось. Характеризується злободенністю, точністю, правдивістю, лаконічністю, систематизованим добором фактів. Види: *статистична, масова, про діяльність органів влади, правова, про особу, довідково-енциклопедичного характеру, соціологічна*.

Інфотейнмент (*infotainment* – аббревіатурне з'єднання термінів: *information* (інформація) та *entertainment* (розваги), буквально: *інформація як розвага; розважати, інформуючи*) – інформаційні програми, новини в яких подані глядачам в максимально розважальній формі. Інформування аудиторії та аналіз подій максимально полегшені, а новинарні програми представляють політику як сферу масової культури. В газетній індустрії цьому терміну відповідає

термін «таблорізація». Прагнення продюсерів подавати новини в формі розважальних передач або з відтінком розважальності, гри пояснюється гонитвою за прибутками.

Кадр — 1) у кінематографі та в телебаченні – зображення частини простору, обмежене рамкою екрану. Передбачає тяглість у часі, характеризується певними просторовими й часовими особливостями; 2) частина телевізійного твору (передачі або фільму) із зафіксованою сценою, знята за період безперервної роботи камери в певний відрізок часу. З позицій монтажу – частина зображення від склейки до склейки.

Канцеляризм (протоколізм) – слово або вираз, характерний для офіційно-ділового стилю, запозичений журналістами з офіційних документів та повідомлень, протокольної документації. Ця мовна одиниця позбавляє мову своєрідності, жвавості, робить її сухою та невиразною.

Кишенькові новини – служба (агенція) новин, що належить якомусь конкретному бізнесмену, олігарху й скеровується в «ручному режимі».

Кліше (з франц.: *відбиток*) – 1) стандартний мовний зворот, який регулярно повторюється у певних умовах і контекстах. На відміну від мовних штампів, що характеризуються «стертістю» лексичного значення, кліше є конструктивними одиницями мовлення, які відображають у свідомості мовця часто повторювані явища дійсності. Зберігають свою семантику і виразність, служать характерними ознаками певного стилю чи певної ситуації (форми привітання, прощання, пробачення, зачини та кінцівки казок, словесні рамки документів тощо).

Кодекс професійної етики українського журналіста – документ, ухвалений на X з'їзді Національної спілки журналістів України у квітні 2002 р., що визначає основні морально-етичні орієнтири, яких журналіст повинен дотримуватися при виконанні своїх професійних обов'язків.

Композиція – конструювання, з'єднання частин журналістського твору в єдине ціле відповідно до задуму автора; побудова журналістського тексту. Зумовлена специфікою журналістського матеріалу, його комунікативною метою, здібностями автора.

Конфіденційна інформація – інформація, доступ до якої обмежується законодавством і являє собою комерційну, службову або особистісну таємницю, які охороняються її володарем (власником). **Конфіденційність** – необхідність запобігання розголошення (витоку) будь-якої інформації. **Конфіденційність інформації** – обов'язкова для виконання особою, яка отримала доступ до певної інформації, вимога не передавати таку інформацію третім особам без згоди її власника.

Кореспондент новин – співробітник інформаційної служби новин або незалежний журналіст (фрилансер), що надсилає інформаційні повідомлення, систематично створює інформаційні матеріали для випусків новин. Розрізняють: власних (власкорів), спеціальних (спецкорів), військових (військорів), юних (юнкорів), позаштатних кореспондентів (стрингерів) тощо.

Кореспондентські пункти — структурні підрозділи (філії) ТРК, що представляють її інтереси в певному регіоні країни чи за кордоном.

Летючка редакційна, планерка – регулярна оперативна виробнича нарада редакційного колективу, на якій підбивають підсумки роботи за певний період і визначають завдання на найближчий час. В теленовинах призначена для планування майбутнього випуску (випусків) новин, формулювання завдань кожній знімальній групі та оперативної організації творчо-виробничого процесу.

Мікрофон – пристрій, який використовується у телефонії, на радіо й телебаченні для запису передачі на плівку чи інший носій інформації. Мікрофон передає на відстань звукові коливання й перетворює їх на електричні тієї ж частоти. Характеризуються за механічними властивостями (конструкція, розмір, форма, вага), спрямованістю дії (круговий, гостроспрямований, двоспрямований), якістю звуку, чутливістю.

Мікшер – 1) електронний пристрій для змішування (складання) кількох сигналів (наприклад, для одержання спільного звучання мови й музики) у системах звукового мовлення чи звукозапису; 2) змішування мінімум двох відео- чи аудіосигналів у пропорції, що становить управляючий сигнал.

Мікшермен – фахівець, який працює на мікшерному пульті під час прямого ефіру або відеозапису.

Мікшерний пульт – електронний пристрій, на якому можна здійснювати мікшування (змішування), тобто управляти сигналами з двох чи більше джерел, одночасно подаючи їх з відповідним рівнем і балансом на апарат запису.

Мовлення ефірне – процес передавання споживачам інформаційного продукту радіо- й телепрограм через ефір.

Монтаж — 1) особлива система змістових, звукових, зображальних і ритмічних співвідношень між окремими кадрами, їх формальне та значеннєве сполучення й зіставлення. Розташування кадрів за допомогою технічних засобів у певному порядку, зумовленому творчим задумом та змістом телевізійного твору; 2) технологічний і творчий процес у кінематографі, радіо- та тележурналістиці, який полягає у продуманому поєднанні, компонуванні відповідно плівки, уривків передач, творів, фотознімків, музичних композицій та ін. в єдине ціле – новий довершений твір – для створення необхідного ефекту сприйняття. Основний принцип монтажу – це художнє зіставлення явищ, подій, зображувальних і звукових елементів одне відносно іншого.

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення — постійно діючий колегіальний орган, що ліцензує всі види телерадіомовлення – ефірне, кабельне, дротове, супутникове.

Нейтральні кадри — відеокадри місця, місцевості, де відбувається подія, про яку повідомляє відеосюжет.

Новина — 1) щойно одержане повідомлення, звістка про особу, предмет, явище, ситуацію або подію; 2) різновид інформації, визначальною рисою якої є новизна; 3) інформаційний привід для створення журналістського матеріалу; 4) оперативне повідомлення про події в теленовинах. Розрізняються: *«жорстка» новина* – стислий виклад суті події за принципом оберненої піраміди – від головного до другорядного; *«м'яка» новина* – виклад суті події з елементами інтриги. Новина відзначається дієвістю, впливом на реципієнта,

оскільки будь-яке нове явище аналізується й оцінюється з погляду його користі чи шкідливості для суспільства.

Оператор (телеоператор) – творчий працівник телеканалу або кіностудії, який здійснює зйомку телевізійних програм та сюжетів, працює в тісному контакті з репортером новин або автором телепрограми, а також співпрацює з режисером над створенням передачі або фільму, втілюючи задум сценариста телевізійними засобами.

Першоджерело – джерело інформації, в якому будь-який факт чи повідомлення про факт, подію або явище було оприлюднене раніше за інші джерела.

Плагіат (від лат.: *викрадаю*) – умисне привласнення авторства на чужий твір літератури, живопису, науки, журналістики тощо в цілому або його частини. Особа, що постраждала від плагіату, має право на цивільно-правовий захист авторства, зокрема, на відшкодування збитків, публікації у пресі про допущене порушення.

План — масштаб зображення, характеристика кадру.

Подія – те, що має місце, відбувається, настає в будь-якій точці простору або момент часу; значна пригода, випадок, явище або інша діяльність як факт суспільного чи особистого життя.

Пройм-тайм — час найбільшого охоплення аудиторії телеканалом або радіостанцією. Звідси: найзручніший, комерційно привабливий для рекламодавця ефірний час, оскільки найвигідніший (але й найдорожчий) для розміщення реклами в електронних ЗМІ.

Прес-кіт (з франц. *преса* + з англ. – *спорядження, сумка з інструментами*) – добірка (папка) цікавих для преси різножанрових текстів, а також іконічних матеріалів, які об'єднані одним інформаційним приводом і дають максимально повну інформацію про конкретну новинарну подію. Прес-кіт починається прес-релізом, далі розміщений бекграундер, факт-лист, фотографії; рідше – біографія, рекламні проспекти, прес-ревію.

Прес-реліз — 1) оглядова інформація; спеціально підготовлені для розповсюдження в ЗМІ бюлетені з інформаційним текстом про історію, структуру, специфіку діяльності або внутрішні події фірми, партії, організації, установи, відомства, органу державної влади тощо; 2) жанр PR-тексту. Роздається журналістам під час прес-конференції представників цієї організації чи установи або розсилається в редакції фактом та електронною поштою.

Прес-секретар – керівник прес-служби або її єдиний представник, який відповідає за організацію роботи зі ЗМІ; як правило, колишній журналіст. До обов'язків входить: написання прес-релізів, налагодження та підтримання зв'язків із мас-медіа, дослідження та оцінка громадської думки щодо організації, дорадча діяльність, речництво, виробництво іміджевої медіа продукції, тренінг працівників організації тощо.

Прес-служба – постійно діючий структурний підрозділ урядових відомств, політичних, громадських, бізнесових структур, національних та міжнародних організацій (сьогодні – будь-яких організацій чи установ: як державних, так і

комерційних), який забезпечує інформаційні та комунікаційні потреби своєї організації, налагоджує та підтримує зв'язки зі ЗМІ.

Прес-тур – маркетинговий або PR-захід для працівників ЗМІ, що проводять структури, зацікавлені в просуванні того чи іншого продукту (послуги), іноді самий захід генерує інтерес журналістів до продукту та перетворюється в інформаційний привід для репортажів і статей. Витрати на організацію прес-туру набагато нижчі, ніж реклама в тих самих ЗМІ, які безкоштовно публікують матеріали своїх кореспондентів.

Прес-центр – спеціальний підрозділ, що створюється на час проведення масштабних і важливих заходів (конференцій, виставок, з'їздів, конгресів, самітів) з метою їх інформаційного забезпечення. Завданнями П.-ц. є: акредитація журналістів, підготовка оперативної інформації, організація прес-конференцій, сприяння в контактах з учасниками.

Прихована камера – зйомка камерою, що прихована в одязі, вмонтована в речі (наприклад, сумку), непомітна для оточуючих; в тележурналістиці метод збирання інформації, яку неможливо отримати відкритим шляхом через певні обставини. Частіше за все використовується для роботи в жанрі журналістського розслідування. Виправданням для застосування цього методу (який належить до незаконних) та оприлюднення здобутої таким шляхом інформації (фактів, явищ чи протиправних дій, які журналісти прагнуть викрити) може бути лише виключна соціальна значущість. Як телевізійний прийом використовується також у зйомках передач-розіграшів.

Прихована реклама — реклама, яка видається за журналістський матеріал, подається всередині програми новин, не маркуючись як комерційна.

Провідний редактор – досвідчений журналіст, який відповідає за організацію й координацію роботи творчої бригади у процесі підготовки інформаційної передачі й виходу її в ефір.

Пропаганда – діяльність, спрямована на дидактичне роз'яснення й поширення (іноді доволі нав'язливе) політичних, філософських, наукових, етичних, художніх ідей, учень і поглядів, знань, цінностей тощо з метою формування певного світогляду та світосприйняття, уявлень, вподобань, настроїв, думок та поведінки людей.

Пряме включення – репортаж кореспондента з місця події в реальному режимі часу. Якщо телекомпанія має пересувну телевізійну станцію з можливостями передачі сигналу на базу, включення може супроводжуватися відеорядом. За відсутності ПТС пряме включення може бути телефонним.

Прямий ефір – 1) трансляція з місця події без попереднього магнітофонного запису; 2) видача в ефір програми без попереднього запису та можливості зробити декілька дублів (наприклад, випуск в ефір програми новин не в запису, а «наживо»).

Псевдоподія – зумисне організована (як правило, вигадана) подія, метою якої є створення штучної новини в медіа. Уперше цей термін ужив Даніел Бурстін у праці «Імідж» (1962).

Публікація (з лат.: *оголошую всенародно, привселюдно*) – доведення певної значущої інформації у вигляді журналістського твору до аудиторії через друк, радіо, телебачення.

Пулїтцерівська премія – премія за видатні заслуги в журналістиці та музиці, яка присуджується з травня 1917 р. Колумбійським університетом (США). Заснована згідно із заповітом Йозефа Пулітцера (1847–1911). Переможців визначає журі (Pulitzer Prize Board), члени якого призначаються Колумбійським університетом. Усього присуджується 25 премій.

Радіорелейна станція (РРС) — станція для передавання (перегону) відеоматеріалу електронним засобом, по радіорелейним лініям з віддаленого місця зйомки до телестудії.

Редагування тексту в теленовинах – перевірка тексту на відповідність його стандартам інформаційного мовлення, адекватність розкриття теми матеріалу, мовну та стилістичну грамотність, милозвучність при озвучуванні.

Редакційна угода – угода між редакцією та працівником, в якій зазначаються права та обов'язки сторін, обумовлюються права та свободи журналістів самостійно та незалежно здійснювати професійну діяльність, межі невтручання медіаменеджменту в редакційну політику тощо. Редакційна угода в ідеалі дає змогу журналістам убезпечити себе від внутрішньої цензури (з боку власника телеканалу).

Редакційний кодекс («фірмові стандарти») – документально зафіксований комплекс внутрішніх редакційних вимог до мінімальної якості кожного інформаційного продукту редакції з погляду професійних стандартів та етичних норм, дотримання яких керівництво телекомпанії вимагає від кожного співробітника.

Редакція – 1) організація (колектив), що здійснює підготовку й випуск медіапродукту; 2) приміщення, в якому здійснюється редагування журналістських матеріалів.

Режисер – постановник радіо- та телепередач, художній керівник телепрограм однієї студії, редакції, компанії.

Режисер АСК (студійний режисер) – керівник апаратно-студійного комплексу, організовує студійні зйомки, відповідальний за безпосередню видачу в ефір передач телеканалу, знаходиться за режисерським пультом під час прямих ефірів та запису студійних передач.

Режисер монтажу (відеомонтажер) – творчо-технічний працівник телеканалу (редакції новин), який здійснює процес монтування передачі – поєднання й компонування візуального та звукового рядів за законами композиції, втілює авторський задум за допомогою зображально-виражальних засобів.

Режисер прямого ефіру – організатор студійного етапу роботи над телепрограмою (наприклад, новинами), відповідальний за злагоджену роботу студії під час прямого ефіру або підготовку передачі в запису.

Рейтинг новин — 1) розмір аудиторії програми новин, що виражається в абсолютних цифрах або відсотках від загальної телеаудиторії місцевості; 2) показник оцінки популярності, авторитету, цінності передачі, що ґрунтується

на результатах голосування, соціологічних дослідженнях, а також власне сама така оцінка, ступінь популярності та цінності.

Реконструйований репортаж (з лат.: *зворотна або повторна дія, побудова*) – репортаж, у якому обставини події з об'єктивних причин не могли бути відзняті тележурналістами (наприклад, убивство, пограбування) і тому відтворені штучно шляхом схематичної реконструкції події (з мінімальним охудожненням сюжету), за допомогою архівних матеріалів або певних інсценівок. При цьому обов'язковим є зазначення в титрі до сюжету, що він є реконструкцією. До реконструкції звертаються, як правило, для унаочнення (деталізації) обставин суспільно важливої або резонансної події, про яку не можна не повідомити глядачів.

Репортаж – жанр інформаційної тележурналістики, в якому оперативно повідомляється про подію чи явище, очевидцем якого є репортер. Крім обов'язкової присутності автора на місці події, репортаж передбачає динаміку розвитку події в часі, точність її відтворення з показом найхарактерніших деталей, жвавих сцен, основних учасників чи очевидців, власне розповідь репортера про побачене й почуте на місці події. Стандартні хронометражні вимоги – 1,5–2 хвилини. Розрізняють: *подієвий* (в основі – лаконічний виклад фактів про подію чи явище), *тематичний/проблемний* (з акцентом на окремій темі чи певній проблемі, розкритті її багатоаспектності) різновиди репортажів, а також *нарисові* репортажі (без жорсткого інформаційного приводу, коли є незвичайна людина, унікальне явище, дізнатися про яке було б цікаво глядачам), *репортаж-замальовку* (відтворення події з наголосом на її окремій фазі, використанні промовистих штрихів, яскраво вираженому контрасті, описі колоритних постатей, пейзажного фону), *репортаж-огляд* (окремі сцени розповіді є незалежними її фрагментами), *репортаж-роздум* (динамічна розповідь переплітається з історичними відступами, літературними обрамленнями) тощо.

Репортер (з франц.: *повідомлювач, інформатор*) – працівник інформаційної служби телеканалу (або студії новин), який на місці події збирає факти про актуальні події життя, готує журналістські матеріали та інформує про них громадськість у прямоефірних передачах новин, що надає таким матеріалам переконливості й достовірності.

Репрезентативність – властивість вибіркової сукупності відтворювати параметри та значимі елементи структури генеральної сукупності.

Служба (агенція) телевізійних новин – організація повного творчо-виробничого циклу, що спеціалізується на виробництві щоденного інформаційного продукту – новинарних телевізійних програм.

Спеціальний репортаж – найбільш ґрунтовний розгорнутий репортаж у теленовинах, прив'язаний до певної події чи дати, але іноді без явного інформаційного приводу, в якому журналіст розповідає про щось цікаве, що вдалося помітити лише йому (або про щось відоме під новим кутом зору, з новими подробицями). Автор у спеціальному репортажі виконує роль пошукувача, зацікавленого спостерігача. Такі репортажі містять ознаки ексклюзивності та позначаються в програмі новин спеціальним титром.

Стрингер – частково зайнятий або незалежний репортер, пошукувач новин, фрілансер, який співпрацює одразу з кількома ЗМІ.

Студія ефірна – спеціально обладнане приміщення, звідки ведуться передачі в ефір чи здійснюється запис телерадіопрограм.

Стьоб (*стьобати* – *имагати, хльостати чим-небудь*) – іронічно-насмішкуватий стиль ведучих теле-, радіопередач.

Сценарій – детальний план телевізійного твору, структурна канва телепередачі. У сценарному мистецтві розрізняють *літературний* та *режисерський* сценарії.

Сюжет – система послідовно й реально відтворених (створених) подій, учинків, стосунків персонажів у художньому, публіцистичному творі. Сюжет з реальних подій життя також може вибудовуватися згідно з авторським задумом і не співпадати з фабулою фактів.

Тележурналіст — творчий працівник телеканалу (студії), який професійно збирає та готує повідомлення й матеріали для зареєстрованого електронного ЗМІ та діє на підставі трудових чи інших договірних відносин з його редакцією або займається такою діяльністю за її уповноваженням.

Телекамера – пристрій для перетворення оптичних зображень в електричний сигнал (відеосигнал). Служить для синхронної фіксації звуку й зображення динамічної дії, передачі студійних і кіно зображень по телебаченню. Розрізняють телекамери кольорового і чорно-білого зображення.

Тема – основна думка, предмет розповіді публіцистичного твору, коло життєвих явищ і проблем, що становлять його зміст, зібрані автором та зображені з певних життєвих позицій.

Тематичний блок у теленовинах – розділ програми, в якому сконцентровані матеріали однієї тематики (економіка, політика, культура, спорт тощо).

Темпоритм – органічна взаємодія темпу мовлення з ритмом. Важливою ознакою обдарованості теле-, радіожурналіста, його професіограмою є здатність діяти у темпоритмі, який відповідає змістові та стилістиці інформації.

Титр – напис на кадрі в кіно-, телефільмі, телевізійній передачі, який повідомляє назву екранного твору, дає перелік авторів, дійових осіб, містить пояснювальний текст тощо.

Титр у теленовинах – частіше напис на кадрі під час показу дійових осіб телематеріалу, в якому зазначено ім'я, прізвище, посаду або рід діяльності особи (тобто подано ті дані, які мають відношення до теми сюжету). Відповідний напис на кадрі з'являється також тоді, коли слід зазначити походження відеоряду (архів, оперативна зйомка МНС України, любительське відео тощо). Крім того, теленовинами використовуються такі варіанти титрів, як таблиці, діаграми, карти, схеми, фото тощо.

Топ-подія (або *hot-подія, -новина*) – найважливіша, найбільш резонансна, найгучніша подія дня (іноді тижня).

Трансляція — передача в ефір, кабелем або через супутник, випусків телепрограм, здійснювана в закодованій чи незакодованій формі й доступна для безпосереднього прийому аудиторією.

Трансфокатор – технічний пристрій на телекамері, який дає змогу оператору швидко перекадрувати масштаб зображення.

Факт – 1) реальне явище або подія, те, що сталося насправді; 2) основна одиниця журналістської інформації. Факти поділяються на одиничні (одне конкретне явище або подія), системні (певна група логічно пов'язаних подій, явищ), статистичні (на основі кількісних показників), емпіричні (базуються на певному досвіді), наукові (досліджені, обґрунтовані у певній галузі), художні (явища мистецтва) та інші. Факт відображається в інформаційному тексті за допомогою *інформаційного образу*.

Фактографія – 1) опис фактів без будь-якого їх аналізу, узагальнення; 2) надмірне нагромадження фактів у публіцистичному творі, непродуманий добір та низький рівень аналізу яких негативно позначається на якості журналістського твору.

Хронікер – журналіст, який працює в галузі хроніки, повідомляє про поточні події.

Хронометраж – на телебаченні чітко встановлені часові межі, у яких триватиме передача або окремий відеосюжет.

Цензура – контроль влади за змістом, випуском у світ і розповсюдженням друкованої продукції, творів мистецтва, журналістських матеріалів для того, щоб не допустити чи обмежити поширення інформації, яка визначається цією владою як небажана або шкідлива.

Цензура масової інформації внутрішня (олігархічна чи економічна) – вимога з боку власника телеканалу (студії) попередньо погоджувати матеріали для оприлюднення в ефірі або примушення журналістів подавати факти під певним кутом зору, часто в перекрученому вигляді, висвітлювати деякі події у вигідному власникові ракурсі. Цензура внутрішня може бути похідною від політичної (бути її наслідком) через безпосередній зв'язок медіаменеджменту та влади (місцевої або центральної), через присутність бізнесу у владі, що властиво сучасним українським реаліям. Власник телеканалу може й не належати до певної політичної сили, але, прагнучи забезпечити сприятливі умови для свого бізнесу та дотримуючись домовленостей із владою, скеровуватиме й власне ЗМІ в потрібному ідеологічному напрямку.

Цензура масової інформації зовнішня (політична) — вимога з боку посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування попередньо погоджувати матеріали для оприлюднення у ЗМІ.

Часовий код – цифрова інформація (у годинах, хвилинах, секундах) про час запису і про номери кадрів. Ч. к. дозволяє в режимі реального часу знаходити на магнітній стрічці або диску потрібні в певний момент зображення чи звук.

Частота кадрів – 1) стандартна частота зміни кадрів у професійній кінозйомці (чи кінопроекції) – 24 кадр/сек., а в любительській – 18 або 16 кадр/сек.; 2) частота зміни кадрів на екрані телевізора – 25 кадр/сек.

Шеф-редактор – керівник телестудії, редакції або відділу у великій телекомпанії. Також див. **Головний редактор**.

Штамп – усталений та заявлений мовний вираз, який укорінюється в журналістській лексиці та збіднює мову ЗМІ, робить її маловиразною.

Штатив – пристрій для встановлення, закріплення й фіксування кіно-, відео-, фотоапаратів, освітлювальних пристроїв та ін. За формою і функціональним призначенням штативи поділяють на: адаптивні плечові, нагрудні, настільні, телескопічні, автомобільні, камерні, «присоска» тощо.

Шуми – різні звуки, утворені рухом якихось предметів чи внаслідок злиття людських голосів. У радіомовленні й телебаченні шуми є ефектними чинниками, що сприяють виразності передач, створюють відповідну специфічну атмосферу, викликають ілюзію реальності обставин, про які розповідається у передачі.

Шумопоглинач – сферичний чи циліндричний ковпачок, що одягається на мікрофон під час запису звуку у несприятливих умовах. Виготовляється зі спеціальних сортів м'якого поролону або інших матеріалів, що вільно пропускають мовний діапазон частот, але значно гасять паразитичні шуми.

Щит – деталь великого розміру, що використовується на телебаченні для монтування декорацій. Ширина стандартна: 0,5; 1,0; 1,5; 2,0 м.

2. Словник телевізійних журналістських професіоналізмів

Стисла передмова

Тележурналістика, як будь-яка інша сфера професійної діяльності, на рівні з офіційною термінологією, закріпленою в науковій літературі, підручниках та галузевих словниках, використовує вузькопрофесійну, так звану «цехову» лексику. Це – *професіоналізми* (*жаргонізми*) – спеціальні терміни, що використовуються представниками певної професії, у конкретній галузі діяльності. Вони являють собою або заміники складних термінів, або скорочені варіанти важких у вимові обертів та лексичних конструкцій, або звичайні прізвиська, надані різним процесам та предметам за їх зовнішнім виглядом чи функціями. Так, цілком зрозумілі речі перетворюються на дивні «консерви», «бантики», «зашморги», «вудочки», «риб», «собак» та «хом'ячків»... До того ж, особливістю «цехової» термінології телевізійників є те, що в різних редакціях одне й те ж поняття може позначатися різними термінами. У будь-якому разі, студент-журналіст, потрапивши на виробництво, губиться через неможливість зрозуміти мову своїх старших колег, оскільки володіє лише академічним набором професійних термінів; ті ж, у свою чергу, не мають часу на роз'яснення.

Для попередження зазначених складностей та знайомства студентів із неофіційною фаховою термінологією, що вживається в повсякденній практиці сучасних телевізійних редакцій, пропонується ця добірка. У словнику розтлумачені найбільш поширені терміни та вислови, наведені деякі їх синоніми, походження, подані офіційні відповідники.

* * * * *

Аська – апаратно-студійний комплекс.

Баланс (баланс білого) – налаштування кольоропередачі цифрової відеокамери за допомогою аркуша білого паперу з метою пристосування камери до змін температури освітлення для точного відтворення кольорових відтінків. Для правильної передачі кольорів налаштовується радикально білий колір (що містить у собі всі кольори веселки), тоді червоний, зелений і синій сигнали будуть правильно збалансовані відносно один одного.

Бантик – прикраса випуску новин у фіналі, завершальний сюжет наприкінці випуску програми новин, який має виконувати релаксаційно-компенсаторну функцію. Бантиком прийнято бути, як правило, позитивній новині, яка має зняти напруження, викликане у глядача інтенсивним переглядом здебільшого тривожних та негативних за змістом сюжетів.

Бекграунд (-ер) – фонові інформація, яка не містить сенсації і подається з метою підтримки потоку новин: включає в себе опис або деталі події в минулому, про яку згадується в сьогоденньому випуску новин, або пояснення поняття чи дані про людину, яка згадується або якій надається слово у передачі.

Бета (бетакам) – походить від назви відеокамери формату Betacam або відеокасети відповідного формату.

БЗ – повідомлення ведучого зі студії, перекрита відеорядом. Розшифровується «без звуку», хоча насправді інтершум події зберігається. В різних новинарних редакціях БЗ називають по-різному: «усно на ВМЗ» або УВМЗ (при цьому ВМЗ – архаїзм, розшифровується як «відеомагнітний запис»), «студія», «текстівка», «начитка на відео», «відеопідводка», «відеовставка», «войс оувер», «войс офф», «перекривка», «заклейка».

Бобслей – 1) зйомка «суб'єктивною» камерою з максимально насиченим рухом; 2) нарізка коротких динамічних кадрів про якусь подію.

Болванка – «чистий», тобто незаписаний CD- або DVD-диск.

Братська могила – титри з іменами в кінці передачі.

Вибух – відеоефект, що створює ілюзію вибухоподібного розпадання телезображення на дрібні фрагменти.

Видошукач – окуляр телекамери, через який під час зйомки оператор бачить і регулює отримуване зображення, а після зйомки – продивляється готовий запис. Зображення може бути чорно-білим або кольоровим у різних моделей. Як правило, чорно-біле зображення бачиться більш чітко, тому його легше сфокусувати при ручному налаштуванні.

Висипатися (про касету) – вихід з ладу плівки на відеокасеті, коли зображення викривляється, деформується, наче «розсипається на кубики» (що властиво цифровій плівці). Таку касету використовувати надалі небезпечно.

Від'їзд – віддалення теле- чи кінокамери від об'єкта під час зйомки (при незмінності кута зору об'єктива та статичності самої камери), через що масштаб зображення різко чи плавно зменшується (або збільшується при наїзді камери на об'єкт).

Відбивка – коротка музична вставка між частинами телерадіопередачі, певний логічно завершений фрагмент генеральної заставки передачі. У теленовинах використовується між тематичними блоками для їх логічного відокремлення.

Відводка – додаткова інформація в тему щойно виданого в ефір репортажу, що не увійшла до сюжету або з'явилася пізніше, ніж він був змонтований; або певне уточнення даних, поданих у журналістському репортажі. Виголошується ведучим одразу після закінчення сюжету з метою підтримки потоку новин та дотримання стандарту оперативності.

Вітрина – великий щит у телестудії, зібраний з телевізорів, на екранах яких демонструється відеозображення.

Вріз, врізка – сюжетно завершена вставка у телепрограму: довідка, цитата, біографія (досьє) гостя, схема, карта, довідкова або пояснювальна інформація, що супроводжується цифрами, схемами, фото – тобто будь-яка самодостатня інформація, яка «врізається» в ефірний матеріал як окремий самостійний фрагмент.

Вудочка – ручний мікрофонний штатив, який дозволяє звукооператору відносити мікрофон на відстань до 1,5–2 метрів від виступаючої в кадрі людини, щоб прибрати мікрофон з кадру. Використовується, як правило, у позастудійних зйомках для інтерв'ювання учасників подій або імпровізованих прес-конференцій під час офіційних візитів високопосадовців.

ВХС-ка – касета формату VHS (формат касет для перегляду на побутових відеомагнітофонах).

Дедлайн – дата та час, коли журналістський матеріал має бути готовий (до редагування, монтажу, ефіру).

Джинса (косуха) – замовні рекламні матеріали лише позитивного змісту про будь-яку організацію, товар, явище чи людину, розміщені у ЗМІ (як правило, в теленовинах) під виглядом авторських, інформаційних, редакційних в порушення законів «Про ЗМІ» та «Про рекламу». Див. також *Прихована реклама*.

Дівікам (DV-CAM) – касета формату DV для цифрової відеокамери виробництва компанії Sony.

Дівішка (або міні-діві: mini DV) – портативна цифрова відеокасета з плівкою формату DV.

Дірка – брак по відео чи по звуку в телематеріалі.

Досьє – стисла біографічна інформація про гостя програми або героя журналістського матеріалу.

Ексклюзив – інформація, висловлювання людини або відеоряд, які вдалося отримати виключно одній редакції та, відповідно, видати цей матеріал в ефір.

Жовтуха – порушення кольорового балансу зображення, переважання гарячих кольорів жовто-червоної гами.

Задник – тло, фон у телестудії, на якому записується передача, це може бути зелена або синя тканина, на яку потім добре накладається будь-яке зображення шляхом вирізання кольору самого фону.

Закадр – закадровий текст.

Заказуха – див. **Джинса**.

Заклеювати – цим терміном позначається принцип накладання відеоряду на готовий текст під час монтажу, намагання «заклеїти будь-чим» ті місця, які погано продумані щодо візуального ряду автором чи режисером (текст погано узгоджується з картинкою, відсутні конкретні потрібні кадри або недостатньо відео з місця події). Усі ці проблеми витікають з принципу первинності у телевізійному сюжеті саме тексту (якому віддають перевагу в деяких редакціях), коли журналістом окремо пишеться громіздкий газетний текст, який потім перекривається картинкою, замість написання коментаря під конкретний відеоряд.

Затяжка – оцифрування відеоряду на монтажі, завантаження його в комп'ютер для подальшої обробки (монтування сюжету) в спеціальній програмі.

Збійка (рос.: сбойка) – збирання окремих частин в єдине ціле: або репортажів (матеріалів) у цілісний випуск, або окремих готових програм (чи виготовлених заздалегідь рекламно-інформаційних матеріалів) у блок мовлення (ранковий, денний, вечірній, нічний).

Звукач – звукорежисер – працівник телестудії, відповідальний за якість звуку ефірних телепрограм.

Зеленка – 1) тема, що завжди буде актуальною, в будь-яку пору року та при будь-якій владі; 2) декорований зеленою тканиною фон у телестудії, на якому записуються деякі телепередачі.

Зеппінг (англ.: *zapping*) – переключення телевізійних каналів за допомогою пульта дистанційного управління телеглядачем, який уникає перегляду рекламних блоків.

Злив (вкидання) інформації – метод, за допомогою якого чиновники, силовики, політичні структури, переслідуючи власні, часто приховані цілі та вигоди, повідомляють журналістам певну інформацію, яку іноді важко перевірити, використовуючи ЗМІ лише як канал для поширення «потрібних відомостей», що дозволяє маніпулювати громадською думкою.

ЗТМ – скорочене від «затемнення». Див. також **Чорне поле**.

Інфа, інформашка – стисле повідомлення, хроніка в теленовинах, яке частіше за все виголошується телеведучим. Див. також **БЗ**.

Ісходник (російською, укр. *аналог не використовується*) – робоча касета кореспондента, на яку оператор знімав відеоряд з місця події.

Картинка – будь-яке зображення, відеоряд.

Кнопкодав – так називають непрофесійного або ледачого та нетворчого монтажера, який зводить свої функції у процесі монтування телепродукту буквально до натискання тих кнопок, на які йому вкажуть – тобто спроможний працювати лише під тотальним керівництвом журналіста (автора програми), який має самостійно приймати творчо-технологічні рішення в процесі монтажу програми (щодо композиції твору, зображально-виражальних засобів, музичного оформлення та ін.).

Консерва (-и) – журналістський матеріал, який довго (або завжди) залишається актуальним, не застаріває з часом; публікація його відкладається на певний термін, у готовому вигляді він зберігається в скарбниці редакції (в резерві) на випадок, коли не вистачатиме матеріалів для випуску.

Кубик – насадка на мікрофон з логотипом програми, студії, телеканалу.

Лайф – 1) сюжет-історія нарисового типу про цікаву людину або випадок з її життя; репортаж, який не має чіткого інформаційного приводу; 2) те саме, що **Отраженка**.

Лід (з англ. *lead – іти попереду, очолювати*) — перше речення в підводці до телевізійного репортажу або в інформаційному повідомленні, що містить головну новину (що і де трапилося) або інтригуючий «місток» до новини. Розрізняють: *інформаційні, мотивуючі, довідково-історичні, фабульно-інтригуючі, резюмуючі, тезисні, цитатні, образні, ігрові* тощо.

Лінійка – точніше: монтажна лінійка – робоча зона (доріжки), на якій конструюється відеосюжет з аудіо- та відеофрагментів у комп'ютерній програмі з відеомонтажу.

Майстер – касета, на яку записуються готові ефірні відеоматеріали (сюжети) і надалі на ній зберігаються в архіві.

Міні-діві – див. **Дівішка**.

Молоко – спецефект засвітлення (забілення) кадру.

Монтажка – приміщення з обладнанням для звукового та відеомонтажу телепередач. Може входити як частина в апаратно-студійний блок або розміщуватися автономно.

Монтажний лист – сценарій відео сюжету (програми), підготовлений (розкадрований) для здійснення послідовного монтажу.

Наїзд – рух, оптичне наближення теле- чи кінокамери до об'єкта зйомки (при незмінності кута зору об'єктива та статичності самої камери), через що масштаб зображення різко чи плавно збільшується (або зменшується при від'їзді камери від об'єкта).

Напузник – титр: ім'я або посада інтерв'юйованого, які зазвичай подаються по центру внизу екрана. Під час монтажу процес вставки напузників іноді називають «упізнавання тіл».

Начитка – закадрове озвучування телевізійного сюжету або програми спеціально запрошеним диктором чи самим автором тексту (журналістом).

Нонівент – (англ.: *non-event*) – подія, яка, на думку журналіста, не заслуговує на публікацію в ЗМІ.

Ноу-коментс (англ.: *no comments*) – фрагмент події, явища, якогось дійства чи висловлювання, поданий без жодних коментарів журналіста, але достатньо завершений і наочний, щоб створити у глядача ефект присутності.

Ньюзмейкер — буквально: людина, яка створює новини (причому, як своїми діями, так і бездіяльністю, як заявою, так і мовчанням). Особа, яка становить інтерес для ЗМІ як потенційне джерело нової інформації. Часто ньюзмейкерами називають впливових у суспільстві публічних людей (політиків, чиновників, бізнесменів), діяльність яких є чинником інформаційних приводів.

Ньюзрум (англ.: *newsroom* – редакційне приміщення, кімната новин) — 1) інформаційна редакція телекомпанії, де створюються, опрацьовуються новинарні матеріали, готуються до ефіру та за допомогою технічних засобів трансформуються у відповідні формати (наприклад, ефірна версія, радіоверсія, Інтернет-версія новин); 2) приміщення в інформаційній редакції, де розміщуються або лише робочі місця репортерів, або вся новинарна редакція чи значна частина її працівників.

Озвучка – те саме, що й **Начитка**.

Оперативна зйомка – зйомка оперативних дій правоохоронних органів чи рятувальної служби (затримання, слідчий експеримент, допит, рейд, ліквідація аварії, стихійного лиха, пожежі тощо), яка здійснюється прес-службою МВС чи МНС України та надається телекомпанії для оприлюднення в ефірі. Як правило, ці матеріали в ефірі титруються як такі, що надані стороннім прес-центром.

Отраженка (російською, укр. *аналог не вживається*) – основний відеоряд з місця події; усе відео, що стосується події прямо чи опосередковано.

Офіціоз – 1) інформація, що надходить до ЗМІ від різних офіційних установ (владних структур, профспілок, об'єднань тощо); 2) захід, організований офіційною установою або офіційна частина будь-якого заходу, яку журналісти знімають для теленовин (те ж саме, що «паркет»).

Паркет, паркетні зйомки – зйомка офіційних заходів в офіційних приміщеннях (прийоми, сесії, засідання, наради, селектори, конференції тощо), а також власне сюжет про офіційний захід (наприклад, про вручення нагород в Президентському палаці).

ПВР (PVR) – телевізійники цим терміном позначають врізку в програму новин або окремих сюжет якогось графічного зображення (схеми, таблиці, графіка або примітивної анімації в 3D та ін.), яка робить більш наочною громіздку статистичну інформацію, деталізує подію тощо. Насправді ж, PVR (англ.: *personal video recorder*) – це апарат із жорстким диском, що дозволяє записувати десятки й сотні годин телеефіру та проглядати їх, ігноруючи рекламу одним натисканням кнопки. Доля глядачів у Великобританії та США, які мають PVR, стрімко зростає, що ставить рекламодавців та ефірні телеканали в складну ситуацію.

Перебивка (фактура) – фактурні кадри, які фіксуються телеоператором на місці події після зйомок синхронного інтерв'ю (як правило, деталі, які були присутні в кадрі під час інтерв'ю: руки, окуляри, олівці на столі, годинник на стіні тощо) для використання їх під час монтажу сюжету, для уникнення грубих з'єднань і небажаних стрибків зображення при скороченні матеріалів. Перебивки сьогодні виконують здебільшого функцію додаткового відеоматеріалу.

Перегін — передавання відеоматеріалу електронним засобом, по радіорелейним лініям або за допомогою супутникового зв'язку.

Перефокус – перекадрування з одного об'єкта на інший (з далекого на близький або навпаки) без руху камери, зміною точки фокусування.

Петля, петличка (укр.: *защморг, але в українському перекладі не вживається*) – майже непомітний в кадрі дротовий мікрофон, який чіпляється на одяг героям телевізійних сюжетів та передач під час запису інтерв'ю на місці події, а також телеведучому у студії під час прямого ефіру.

Підводка — стислий лаконічний вступ до інформаційного сюжету (цитати, виступу або прямого включення з місця події) у телевізійних випусках новин, в якому пропонується увазі глядачів майбутній матеріал та пояснюється його зміст і значення, вказується на місце й обставини його створення. Як правило, виголошується ведучим новин.

Підпис під сюжетом – титри на початку сюжету, в яких зазначаються прізвища співавторів сюжету – репортера й оператора, а також останні слова репортажу, де репортер називає себе й оператора, а потім – назву новин або телекомпанії. Підписи ставляться не в кожній новинарній службі: це залежить від загального стилю новин, прийнятого в даній редакції.

Підрив / простріл – своєрідні пошкодження на касеті, коли на відзнятому відеоряді в деяких місцях з'являються так звані «кубики» (зіпсовані окремі кадрики, що більш характерно для цифрових касет). Ці місця вважаються браком і не можуть бути використані в ефірних матеріалах. Але іноді «підриви» відбуваються вже під час ефіру, особливо коли матеріали запускаються з касет.

Пілот – перший випуск передачі (або декілька пропонованих до ефіру її епізодів), що створюється й подається як пробний, щоб дослідити уподобання

глядачів, провести опитування, визначити рейтинг. Іноді пілотний випуск створюється лише для презентації майбутнього телепроекту (продюсерові чи режисерові каналу, потенційним спонсорам, рекламним агентствам, телемережам) і не видається в ефір, а іноді, навпаки, пілотний випуск стає й першим ефірним для нового телепроекту.

Піраміда обернена – принцип чи спосіб подачі журналістського матеріалу, що передбачає послідовне розташування фактів і повідомлень про події відповідно до їх соціальної значущості, резонансності (від найголовнішого до другорядного). Принцип оберненої піраміди – головне правило підготовки інформаційних та аналітичних матеріалів.

Плазма – плазмовий монітор, який розміщується в сучасних телестудіях для виведення відеоматеріалів.

Помирашка (-и) – повідомлення-некролог у теленовинах (або розділ з некрологами в газеті).

Пресуха – прес-конференція.

Присоска – один з різновидів телевізійних штативів.

ПТСка – пересувна телевізійна станція.

Пушка – накамерний мікрофон, на який зазвичай записуються природні шуми того місця, де ведеться зйомка. Пушка, на відміну від винесеного мікрофона для інтерв'ювання, вловлює шуми з усіх напрямків.

Релейка – радіорелейна станція — станція для передавання (перегону) відеоматеріалу електронним засобом, по радіорелейним лініям з віддаленого місця зйомки до телестудії.

Репераунд — використання інтершуму як самостійного виражального засобу.

Риба – начерк майбутнього сюжету (зазвичай напередодні зйомки), приблизна попередня схема передачі або здебільшого написаний журналістський матеріал, який потребує доопрацювання (доповнення фактами, синхронами тощо). Зазвичай робиться до більш складних аналітичних творів.

Рирпроекція, рир — рухоме або статичне зображення з об'єктива, що розміщується на задньому плані та проєкціюється на зворотній бік екрану, перед яким відбувається основна дія передачі.

Розкадровка – ілюстрований монтажний аркуш майбутньої телевізійної програми або фільму з представленням ключових епізодів в їх реальній послідовності, зазначенням дійових осіб та їхніх реплік, зображально-виражальних засобів, композиційних особливостей згідно з авторським задумом. Складається режисером або оператором.

Розкадрування об'єкта – послідовний показ мінімум трьох, різних за масштабом, зображень об'єкта розповіді: загальний план, середній план і крупний план об'єкта. Величину плану слід визначати, виходячи з масштабу головного об'єкта в кадрі. Розкадрування потребує кожного об'єкта зйомки для його деталізації та комфортного сприйняття глядачем.

Розписати (розшифрувати) відео/синхрони – означає перегляд і тайм-кодування відзнятого відео та інтерв'ю. Тележурналіст послідовно розписує текст інтерв'ю із зазначенням тайм-кодів початку й кінця потрібних йому

фрагментів (синхронів), а також позначає тайм-коди потрібних у подальшій роботі кадрів. Далі знання тайм-кодів конкретних кадрів та синхронів на касеті дадуть змогу зекономити час в процесі монтажу сюжету.

Розфокус – відсутність чіткості потрібного зображення, фокусу. Під час перегляду таке відео відбракується (якщо розфокус не був зумовлений художнім задумом автора чи режисера).

Сижа – масовий захід, на якому присутні здебільшого сидять на стільцях, кріслах (сесія міськради, конференція, симпозіум, з'їзд), і відеоряд з цієї події буде доволі одноманітним, нецікавим сам по собі для новин.

Синхрон — пряма мова учасника подій чи експерта; зафіксований на плівку (чи інший носій) фрагмент інтерв'ю або публічного виступу певної особи, який журналіст планує вставити в репортаж. Назва виходить з того, що в телеінтерв'ю звук та відеоряд мають бути синхронними відносно один одного.

Синька – 1) декорований синьою тканиною задній фон у телестудії, на якому записуються деякі телепередачі; 2) порушення кольорового балансу зображення, переважання холодних кольорів синьо-сірої гами.

Склейка — склеювання, з'єднання двох кадрів відеоматеріалу або фрагментів інтерв'ю (місце цього з'єднання). Склейка в теленовинах повинна бути комфортною для сприйняття та ледве помітною. У синхроні припускається не більше двох склейок, які мають бути зроблені через спецефект мінімальної художньої виразності.

Собака – завершений сценарій телевізійного репортажу (з дослівно розписаними синхронами та оформлений згідно з редакційними вимогами), який редактор підписує в монтаж (дає дозвіл на подальше аудіо-візуальне виготовлення).

Стенд-ап — знятий на місці події виступ журналіста в кадрі, що є візуальним свідченням його присутності там. Як правило, являє собою ударну фразу, введення в тему, «місток», який пов'язує дві різні частини складного сюжету, підсумок або «місток у майбутнє». Стенд-ап є невід'ємною складовою журналістського твору, іноді обов'язковим структурним елементом телерепортажу. Журналіст з мікрофоном у кадрі також з'являється під час прямого включення з місця події та промовляє до ведучого й аудиторії. Стенд-ап потрібен для «авторизації» сюжету.

Студія – див. БЗ.

Супер ВХС-ка – касета формату Super VHS, які в 1990–2000 роках широко використовувалися в телевізійному виробництві.

Суфлер (телесуфлер) – електронний пристрій (що складається з монітору та дзеркальної рамки), спеціально сконструйований для виводу дикторського тексту в зручному для читання вигляді, по якому ведучий виголошує підводки, дивлячись в об'єктив телекамери й не відводячи погляду дотолу, на текст сценарію. У такий спосіб створюється прямий візуальний контакт телеведучого з аудиторією, ефект погляду «очі в очі», розмови «віч-на-віч» та імітується процес народження живої думки.

Сюжет – безпосередньо «тіло» репортажу, його зміст без підводки, все те, що озвучується журналістом як автором. Використовується, зазвичай, як синонім терміну «репортаж».

Таблиця – врізка в програму новин якогось графічного зображення (схеми, таблиці, графіка тощо).

Тайм-код – записана електронним способом (з точністю до 1/25 сек.) інформація про розміщення кожного елемента відеомагнітного запису в годинах, хвилинах, секундах і кадрах. Значення тайм-коду змінюється від 00:00:00:00 до 23:59:59:24.

Тайм-лайн – доріжка в монтажній програмі, на якій позначається місцезнаходження робочого курсору (кадроплан та його тайм-код).

Телевипуск – передача інформаційного характеру; останні новини.

Телевізійник – працівник телебачення.

Телекартинка – зображення на екрані телевізора.

Теленарізка – особливий прийом телевізійного виробництва, за допомогою якого створюються невеликі сюжети й ролики певної тематики (публіцистичні, музичні, гумористичні) часто з використанням уже відомого кінотелематеріалу (фрагментів телепрограм, кінофільмів тощо).

Темники – перелік тем, заборонених для висвітлення й публічного обговорення у ЗМІ; форма прихованої цензури.

Титровалка – програма відеомонтажу, в якій створюються титри для телевізійних передач.

Топ-новина, хот-новина (буквально: *головна* або *гаряча новина*) – найголовніші новини дня (або тижня).

Тряпка, писать на тряпке (*російською, в українському перекладі не вживається*) – означає записувати програму не на фоні справжніх декорацій, а на фоні зеленої або синьої тканини, на яку вже під час монтажу накладатиметься електронне зображення потрібних декорацій (мальованих).

Фактура – те ж саме, що **Перебивка**.

Флеш (з англ.: *спалах*) – 1) коротке попереднє повідомлення на радіо й телебаченні; інформація, передана в ефір в останню хвилину з позначкою «терміново»; 2) спосіб склеювання кадрів через спалах (білий мікрокадр).

Фон (тло) – у радіомовленні й телебаченні – 1) музика або шуми, на тлі яких розгортаються основні події сюжету, передачі; 2) небажане явище – шуми, що з'являються на магнітних стрічках при записі несправною апаратурою і знижують звукові якості передачі; 3) тло, «задній фон» у студійному приміщенні, на якому здійснюється запис якоїсь передачі (наприклад, зелена чи синя тканина, реальна або комп'ютерна декорація для запису прогнозу погоди).

Хом'ячок – маленька напівпрофесійна телекамера, яка використовується деякими малими телестудіями новин (наприклад, Panasonic NV-DS 60).

Хрип (хрипушка) – ретрансляція в ефірі повідомлення репортера, коментаря або синхрону, записаного заздалегідь у телефонній розмові. На аудіотекст в ефірі, як правило, накладається фото журналіста та титр з його ім'ям. «Після цього сюжету в нас одразу хрип зі Львова», – кажуть в редакції новин, плануючи випуск.

Хромакей — спеціальний пристрій, призначений для запису передачі на тлі іншого відеозапису. Див. **Рирпроекція**.

Хроно – скорочене від «хронометраж» – часові рамки відеосюжету в ефірі, довжина телепрограми; тайм-код та тривалість конкретного відеозображення на цифровому носії.

Цифра – вживається, коли йдеться про цифрову відеокасету, цифровий формат.

ЦОС (утворено від назви російською: центр общественных связей) – аббревіатура Центру громадських зв'язків МВС України – однієї з відомчих прес-служб, з якою тісно співпрацюють журналісти.

Чорне поле (відхід у чорне) – спецефект затемнення кадру для з'єднання з наступним кадром чи епізодом, перехід зі світу в темряву.

Шнурок – шнур мікрофону або власне дротовий мікрофон.

Шторка – екранна завіса, відбивка між сюжетами, що використовується в кіно й на телебаченні для послідовної заміни (витіснення) одного кадру іншим.

Які (рос.: **Какі**) – матеріали, які починаються ключовим словом ЯК (рос.: Как): як не стати жертвою, як не опинитися на вулиці, як заробити мільйон і т. п.

VI. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основна

1. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навч. посіб. / Зігфрід Вайшенберг; [за заг. ред. В. Ф. Іванова]. — К. : АУП : Центр вільної преси, 2004. — 262 с.
2. Гаврилов К. Как делать сюжет новостей и стать медиатором / Константин Гаврилов. — СПб. : Амфора, 2007. — 299 с.
3. Гоян В. В. Типові та жанрові особливості інформаційної телепрограми : посіб. для студ. Ін-ту журналістики / Віта Гоян ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2001. — 52 с.
4. Дмитровський З. Є. Особливості підготовки інформаційного телесюжету / З. Є. Дмитровський // Телерадіожурналістика : історія, теорія, практика, погляд у майбутнє : Зб. наук.-метод. пр. — Львів, 1997. — С. 92–97.
5. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика : навч. посіб. / З. Є. Дмитровський. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2006. — 208 с.
6. Зверева Н. В. Школа регіонального тележурналіста : учеб. пособие / Н. В. Зверева. — М. : Аспект Пресс, 2004. — 320 с.
7. Інформаційне законодавство України (станом на 1 вересня 2008 р.) / за ред. Т. Шевченка, Т. Олексіюк. — К., 2008. — 356 с.
8. Ким М. Н. Новостная журналистика : базовый курс : учебник / М. Н. Ким. — СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2005. — 352 с.
9. Князев А. Основы тележурналистики и телерепортажа : учеб. пособие / Александр Князев. — Бишкек : КРСУ, 2001. — 160 с.
10. Куляс І. Ефективне виробництво теленовін: стандарти інформаційного мовлення. Професійна етика журналіста–інформаційника : практ. посіб. для журналістів / Ігор Куляс, Олександр Макаренко. — К. : Інтерньюз Україна, 2006. — 120 с.
11. Лукина М. Технология интервью : учеб. пособие / Мария Лукина. — М. : Аспект Пресс, 2005. — 192 с.
12. Медіа–право : для студ. ф–тів/від–нь журналістики / [упоряд. Наталія Петрова, В'ячеслав Якубенко]. — К. : Київ. типографія, 2007. — 280 с.
13. Орлова В. В. Глобальные телесети новостей на информационном рынке : учеб. пособие для вузов / В. В. Орлова. — М. : РИП-холдинг, 2003. — 168 с.
14. Редакційна політика: від ідеї до угоди або Як журналістам оформити свої професійні стосунки з роботодавцем? / за ред. І. Куляса, С. Гузя. — К., 2006. — 63 с.
15. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / Мітчел Стівенс ; [пер. з англ. Н. Єгоровець]. — К. : Києво–Могилян. акад., 2008. — 407 с.
16. Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. [в 2 ч.] / [відп. ред. В. В. Лизанчук]. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2010. — Вип. 9. — 383 с.

17. Уайт Т. Производство эфирных новостей = Broadcast News : Writing, Reporting and Producing : учеб. пособие для вузов / Тед Уайт ; [пер. с англ. М. Л. Теракопьяна, Д. Л. Караваевой]. — 4-е изд. — М. : ГИТР, 2007. — 479 с.

18. Фанг И. Теленовости: секреты журналистского мастерства (реферат книги «Теленовости, радионОВОСТИ», Сент-Пол, 1985) : [в 2 ч.] / И. Фэнг. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания ФСТР, 1997. — 218 с.

19. Халер М. Пошук і збір інформації : навч. посіб. / Міхаель Халер ; за заг. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. — К. : АУП : Центр Вільної Преси, 2006. — 308 с.

20. Цвик В. Л. Мир новостей: новости мира / В. Л. Цвик. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2008. — 194 с.

21. Цвик В. Л. Телевизионная служба новостей : учеб. пособие / В. Л. Цвик. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2008. — 320 с. — (Серия «Медиа-образование»).

22. Шостак М. И. Репортер: профессионализм и этика / М. И. Шостак. — М. : РИП-холдинг, 2002. — 164 с.

2. Додаткова

23. Барманкулов М. Жанры печати, радиовещания и ТВ / М. Барманкулов. — Алма-Ата, 1974. — 243 с.

24. Бачина М. Ведущий информационной программы [Электронный ресурс] / Мелани Бачина // Персональный Web-сайт педагога. — Режим доступа: <http://dedovkgu.narod.ru/bib/bachina.htm/>. — Загл. с экрана.

25. Бенцал І. Медіапсихологія політичних інформаційних технологій у новинах українського телебачення / І. Бенцал // Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2010. — Вип.9. — Ч. 1. — С. 140-146.

26. Беспмятнова Г. Н. Информационные проекты Леонида Парфенова на НТВ / Г. Н. Беспмятнова // Акценты. — 2005. — № 1-2. — С. 33.

27. Бойко О. Порушення прав дитини засобами сучасної теле-, відеокомунікації / О. Бойко // Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2010. — Вип.9. — Ч. 1. — С. 152–156.

28. Борецкий Р. А. Журналист ТВ: за кадром и в кадре / Р. А. Борецкий, Г. В. Кузнецов. — М. : Прогресс, 1990. — 325 с.

29. Братышев Д. Э. Создание имиджа телевизионного ведущего : технология моделирования персонифицированного образа ведущего : автореф. дис... канд. филол. наук / Д. Э. Братышев. — М., 1998. — 20 с.

30. Бугрим В. В. Телебачення прямого ефіру : навч. посіб. / Бугрим В. В., Машенко І. Г. — К. : Либідь, 1991. — 200 с.

31. В епіцентрі подій — журналіст : книга-дайджест / [упоряд.: В. Чамара, В. Іншаков]. — Д. : Журфонд, 2005. — 400 с.

32. Вакурова Н. В. Типология жанров современной экранной продукции : учеб. пособие / Н. В. Вакурова, Л. И. Московкин. — М. : Ин-т современного искусства, 1997. — 280 с.

33. Вартанов А. А чё? Пипл хавает / А. Вартанов // Журналист. — 1997. — № 6. — С. 33–35.
34. Вартанов А. Скандал как атрибут жанра / А. Вартанов // Журналист. — 1996. — № 9. — С. 28–31.
35. Вартанова Е. Л. К чему ведет конвергенция СМИ? / Е. Л. Вартанова // Информационное общество. — 1999. — № 5. — С. 11–14.
36. Головецкий В. Трансформація стенд-ап'у на українському телебаченні / В. Головецкий // Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2010. — Вип. 9. — Ч. 1. — С. 157–163.
37. Голядкин Н. А. ТВ-інформація в США / Н. А. Голядкин. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 1995. — 79 с.
38. Гоян В. В. Інформаційна телевізійна програма : типологічна характеристика, параметри діяльності журналіста : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / В. В. Гоян ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. Ін-т журналістики. — К., 1999. — 19 с.
39. Деваль Г. Тиражи и скандалы. Европейский опыт / Г. Деваль // Среда. — 1998. — № 6. — С. 17–20.
40. Делакс М. Советы тележурналисту [Электронный ресурс] : [пер. с англ.] / Майкл Делакс. — Режим доступа: <http://elibrary.tomsk.ru/newsman/Delahey/pub1.html>. — Загл. с экрана.
41. Дерябин А. Телевизионные новости как коммуникативное событие / Андрей Дерябин // Дискурс: коммуникативные стратегии культуры и образования. — 1998. — № 7. — С. 60–63.
42. Дмитриев Л. А. Телевизионные жанры / Л. А. Дмитриев. — М. : Дело, 1991. — 235 с.
43. Дмитровський З. Є. Деякі проблеми політичного інформування в українському телепросторі / З. Є. Дмитровський // Зб. пр. каф. укр. преси. — Львів, 2000. — Вип. 3. — С. 82–88.
44. Дмитровський З. Є. Інтерв'ю в інформаційній телепрограмі: особливості, методика підготовки / З. Є. Дмитровський // Телевізійна й радіожурналістика : Зб. наук.-метод. пр. — Львів, 2000. — Вип. 3. — С. 342–348.
45. Дмитровський З. Є. Коментар в інформаційній телепрограмі: особливості, методика підготовки / З. Є. Дмитровський // Вісн. Львів. ун-ту. Сер.: Журналістика. — 1997. — Вип. 20 : Українська журналістика: історія і сучасність. — С. 34–38.
46. Дмитровський З. Термінологія зображальних засобів масової комунікації. Довідкове видання / Зенон Дмитровський. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2004. — 216 с.
47. Дмитровський З. Є. Інформаційне телемовлення України: здобутки і прорахунки / З. Є. Дмитровський // Українська журналістика : формування сучасного обличчя : Вісн. Львів. ун-ту. Сер.: Журналістика. — Л. : Світ, 1993. — С. 17–26.
48. Дмитровський З. Є. Політичне інформування на телеекрані / З. Є. Дмитровський // Актуальні проблеми держ. управління : зб. наук. пр. — Л., 1999. — Вип. 2. — С. 190–195.

49.Дмитровський З. Є. Телевізійне інформування в Україні: подолання реліктів тоталітарної журналістики / З. Є. Дмитровський // Доп. та повідом. Другого міжнар. конгресу українців. — Львів, 1994. — С. 332–335.

50.Добрынин С. А. Тележурналист и документальный герой: взаимодействие на экране и съемочной площадке / С. А. Добрынин. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2008. — 199 с.

51.Журналістська етика у висвітленні питань кримінально-виконавчої системи : [матеріали тренінгу] / Швейцар.-укр. проект «Підтримка пенітенціарної реформи в Україні». — К. : Біарт-центр, 2010. — 72 с.

52.Зорков Н. Н. Инфотейнмент на российском телевидении [Электронный ресурс] / Н. Н. Зорков // RELGA. — 2005. — №19 [121]. — Режим доступа: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=735&level1=main&level2=articles>. — Загл. с экрана.

53.Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием / С. Г. Кара-Мурза. — М. : ЭКСМО, 2010. — 864 с.

54.Карпова Н. Видеожурналистика — новая школа телерепортажа в Украине / Наталья Карпова // 625 Украина. — 2005. — № 9. — С. 74–76.

55.Картозия Н. Программа «Намедни»: русский инфотейнмент / Н. Картозия // Меди@льманах. — 2003. — №3. — С. 10-25.

56.Кащук А. А. Телевидение: приемы манипулирования сознанием зрителя и общественным мнением / А. А. Кащук. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2007. — 190 с.

57.Кемарская И. Н. Телевизионный редактор : учеб. пособие для студентов вузов / И. Н. Кемарская. — М. : Аспект Пресс, 2007. — 191 с. — (Серия «Телевизионный мастер–класс»).

58.Ким М. Н. Технология создания журналистского произведения / М. Н. Ким. — СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2001. — 319 с.

59.Кузнецов Г. В. Критерии качества телевизионных программ / Г. В. Кузнецов. — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2002. — 127 с.

60.Кузнецов Г. В. Так работают журналисты ТВ / Г. В. Кузнецов ; Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, Фак. журналистики. — 2-е изд., перераб. — М. : Моск. гос. ун-т, 2004. — 400 с.

61.Кузнецов Г. В. ТВ–журналистика: критерии профессионализма / Г. В. Кузнецов. — М. : РИП–холдинг, 2004. — 220 с.

62.Куляс І. Лікнеп. Право на власну думку [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2010. — 08 лют. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/media-continent/monitoring/medialiteracy/2010-02-08/50941>. — Назва з екрану.

63.Куляс І. Лікнеп. Простота як найскладніша з чеснот теленовин [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2010. — 24 берез. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/medialiteracy/2010-03-24/51836>. — Назва з екрану.

64. Куляс І. Лікнеп. Слова і цифри – це прекрасно [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2010. — 02 квіт. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/medialiteracy/2010-04-02/52066>. — Назва з екрану.
65. Куляс І. Лікнеп. Як досягати «недосяжного» балансу думок [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2010. — 21 січ. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/medialiteracy/2010-01-21/50581>. — Назва з екрану.
66. Куляс І. Лікнеп. Як чорне може бути білим... а 2 x 2 не дорівнювати 4 [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2010. — 15 берез. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/media-continent/monitoring/medialiteracy/2010-03-15/51616>. — Назва з екрану.
67. Куляс І. Падаюча крива професійної якості [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2009. — 05 листоп. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/medialiteracy/2009-11-05/49043>. — Назва з екрану.
68. Куляс І. Професійна якість українських теленовін : моніторинг [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // Телекритика. — 2009. — 15 черв. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/medialiteracy/2009-06-15/46224>. — Назва з екрану.
69. Лазутина Г. В. Профессиональная этика журналиста : учеб. пособие по журналистике / Г. В. Лазутина. — М. : Аспект Пресс, 2000. — 240 с.
70. Лащук О. Р. Редактирование информационных сообщений : учеб. пособие / О. Р. Лащук. — М. : Аспект Пресс, 2004. — 159 с.
71. Летунувский В. П. Телевизионный журналист в прямом эфире : учеб. пособие / В. П. Летунувский. — СПб. : С.–Петербург. гос. ун–т, 2004. — 121 с.
72. Лубкович І. М. Соціологія і журналістика : підручник / І. М. Лубкович. — Л. : ПАІС, 2005. — 174 с.
73. Маргалик В. Імідж ведучого телевізійної програми, його відповідність жанрові й тематиці // Наукові записки Ін-ту журналістики. — Т. 11. — К., 2003. — С. 148-152.
74. Мастерство эфирного выступления : учеб. пособие / Б. Д. Гаймакова, С. К. Макарова, В. И. Новикова, М. П. Оссовская. — М. : Аспект Пресс, 2004. — 283 с. — (Серия «Телевизионный мастер-класс»).
75. Матвеева Л. В. Экранный образ и личностные особенности телеведущих / Л. В. Матвеева, Т. Я. Аникеева, Ю. В. Молчанова // Психолог. журн. — 1999. — Т. 20, № 1. — С. 20–30.
76. Мащенко І. Г. Лики і лиця телерадіопростору / І. Г. Мащенко. — К. : Українська Медіа Спілка, 2003. — 400 с.
77. Мащенко І. Г. Телевізійні аномалії: мас-медійні історії в деталях / І. Г. Мащенко. — К. : ЗАТ «Телерадіокур'єр», 2005. — 216 с.
78. Мащенко І. Г. Українське телебачення: штрихи до портрета / І. Г. Мащенко. — К. : Ай–Пі–Київ, 1995. — 294 с.
79. Медынский С. Е. Оператор: Пространство. Кадр : учеб. пособие для студентов вузов / С. Е. Медынский — М. : Аспект Пресс, 2007. — 111 с. — (Серия «Телевизионный мастер–класс»).

80. Михайлин І. Інформаційний образ як комунікативна категорія / Ігор Михайлин // Зб. Харк. історико-філол. товариства. — Т. 13. — Х. : ХІФТ, 2009. — С. 117–136.
81. Михайлов С. А. Журналистика Соединенных Штатов Америки. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2004. — 448 с. — (Серия «Библиотека профессионального журналиста»).
82. Моя Україна : збірник телевізійних сценаріїв : [посіб. для студ. Ін-ту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка] / упоряд. В. В. Гоян. — К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. — 112 с.
83. Муратов С. А. Телевидение в поисках телевидения. Хроника авторских наблюдений / С. А. Муратов. — М. : Изд-во МГУ, 2001. — 176 с.
84. Муратов С. Самосожжение [Электронный ресурс] : [Текст] / Сергей Муратов // Искусство кино. — 2000. — № 3. — Режим доступа: <http://kinoart.promodo.ru/2000/n3-article25.html>. — Загл. с экрана.
85. Муратов С. А. Телевизионное общение в кадре и за кадром : учеб. пособие для студентов вузов / С. А. Муратов. — М. : Аспект Пресс, 2003. — 201 с.
86. Недопитанський М. І. Технологія теленовин [Електронний ресурс] / М. І. Недопитанський. — К. : Ін-т журналістики, 2006. — Режим доступа: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1459>. — Назва з екрану.
87. Овчаренко К. Життєвий цикл новин / К. Овчаренко // Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2010. — Вип.9. — Ч. 1. — С. 227-231.
88. Панюшкина С. Переход на новые форматы : [конвергентный ньюзрум] [Электронный ресурс] / Светлана Панюшкина // Телекритика. — 2008. — № 1-2 (7 мая). — Режим доступа: <http://www.telekritika.ua/magazine/infoproject/2008-05-07/38219>. — Загл. с экрана.
89. Пашніна О. Відповідальність журналіста під час висвітлення військових конфліктів (на прикладі інформування про війну в Іраку телемережею CNN) / О. Пашніна // Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2010. — Вип.9. — Ч. 1. — С. 232-236.
90. Пескин А. Е. Мировое вещательное телевидение : стандарты и системы : справочник / А. Е. Пескин, Н. Ф. Труфанов. — М. : Горячая линия – Телеком, 2008. — 308 с.
91. Поберезникова Е. В. Телевидение взаимодействия: интерактивное поле общения : учеб. пособие для вузов / Е. В. Поберезникова. — М. : Аспект Пресс, 2004. — 222 с.
92. Подготовка телерадиорепортажа (из франц. опыта) : реферативное изложение книги «Репортаж на радио и телевидении». — М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2000. — 85 с.
93. Потапова М. Д. От профессионального журналиста к профессиональному коммуникатору / М. Д. Потапова // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 10 «Журналистика». — 2006. — № 3. — С. 34-51.
94. Почепцов Г. Г. Имиджелогия / Г. Г. Почепцов ; под ред. С. Л. Удовик. — М. : Рефл-бук ; К. : Ваклер, 2005. — 576 с.

95. Почепцов Г. Г. Информационно-политические технологии / Г. Г. Почепцов. — М. : Центр, 2003. — 381 с.
96. Почепцов Г. Г. Информационные войны / Г. Г. Почепцов. — М. : Рефл-бук, К. : Ваклер, 2000. — 576 с.
97. Почепцов Г. Г. Коммуникативные технологии двадцатого века / Г. Г. Почепцов. — М. : Рефл-бук ; К. : Ваклер, 1999. — 348 с.
98. Право і мас-медіа: судові позови до ЗМІ та журналістів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 11 лип. 2006 р. / за ред. В. П. Паліюка, Т. С. Шевченка. — К., 2007. — 176 с.
99. Прокач В. І. Який імідж українських ведучих? / В. І. Прокач // Голос України. — 2006. — 19 верес.
100. Путівник ретельного журналіста / В. Ар'єв [та ін.]. — К. : Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2007. — 176 с.
101. Різун В. Нариси про текст : теоретичні питання комунікації і тексту / В. Різун, А. Мамалига, М. Феллер. — К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 1998. — 336 с.
102. Рэндалл Д. Универсальный журналист : учеб. пособие / Д. Рэндалл ; пер. с англ. А. Порьяза ; под ред. В. Харитоновна. — Вел. Новгород, СПб., 1999. — 180 с.
103. Сарафанникова Е. В. Дискурсивные маркеры соотнесения сообщаемого с действительностью : на материале телевизионных новостей на русском и английском языках : дисс... канд. филол. наук: 10.02.19 / Е. В. Сарафанникова. — Воронеж, 2006. — 197 с.
104. Современное новостное производство : аналит. доклад / [ред. С. Дацюк]. — К. : Агентство гуманит. технологий, 2000. — 98 с.
105. Словник журналіста : терміни, мас-медіа, постаті / за заг. ред. Ю. Бідзілі. — Ужгород : Закарпаття, 2007. — 224 с.
106. Соколов А. Г. Монтаж : телевидение, кино, видео : учебник [в 3 ч.] / А. Г. Соколов. — М. : Издатель А. Г. Дворников, 2003. — 206 с.
107. Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. [в 2 ч.] / [відп. ред. В. В. Лизанчук]. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2010. — Вип. 9. — 383 с.
108. Телебачення спецоперацій. Маніпулятивні технології в інформаційно-аналітичних програмах українського телебачення : моніторинг, методи визначення та засоби протидії : рекомендації щодо принципів відкритої редакційної політики телеканалів / Лігачова Н. Л., Черненко С. М., Іванов В. Ф. — К. : Телекритика, 2003. — 266 с.
109. Телевизионная журналистика : учеб. / [редкол.: Г. В. Кузнецов, В. Л. Цвик и др.]. — 5-е изд., перераб. и доп. — М. : Моск. гос. ун-т : Наука, 2005. — 368 с.
110. Телевізійна й радіожурналістика : зб. наук.-метод. пр. / [відп. ред. В. В. Лизанчук]. — Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2002. — Вип. 4. — 190 с.
111. Телекритика [Електронний ресурс] : Web-сайт. — Електрон. дані та прогр. — Режим доступу: <http://www.telekritika.ua>. — Назва з екрану.

112. Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика, погляд у майбутнє : зб. наук.–метод. пр. / відп. ред. В. В. Лизанчук. — Львів : Ред.–вид. відділ Львів. ун–ту, 1997. — 160 с.
113. Уразова С. Конвергенция и медиа, или тренинг с необычным маршрутом / С. Уразова // Телецентр. — 2007. — № 1. — С. 28-31.
114. Утилова Н. И. Монтаж : учеб. пособие для студентов вузов / Н. И. Утилова. — М. : Аспект Пресс, 2004. — 171 с. — (Серия «Телевизионный мастер–класс»).
115. Фінклер Ю. Мас–медіа та влада: технологія взаємин. — Львів : Аз–Арт, 2003. — 212 с.
116. Фрумкин Г. М. Сценарное мастерство: кино — телевидение — реклама : учеб. пособие / Г. М. Фрумкин. — Изд. 3-е. — М. : Академ. Проект, 2008. — 223 с.
117. Характерные особенности языка теле- и радионовостей Би-би-си [Электронный ресурс] : [Текст] // Школа журналистики BBC : Web–сайт. — Режим доступа: http://www.bbc.co.uk/russian/specials/1036_Cojo_Russian/page2.shtml. — Загл. с экрана.
118. Цвик В. Л. Журналист с микрофоном : учеб. пособие / В. Л. Цвик. — М. : Изд–во МНЭПУ, 2000. — 59 с.
119. Цвик В. Л. Телевизионная журналистика : учеб. пособие / В. Л. Цвик. — 2–е изд., перераб. и доп. — М. : ЮНИТИ–ДАНА, 2009. — 495 с.
120. Цвик В. Л. Телевизионная журналистика: история, теория, практика : учеб. пособие / В. Л. Цвик. — М. : Аспект Пресс, 2004. — 382 с.
121. Цуканова Г. О. Практика проведения відеозйомки та цифрового монтажу : практ. посіб. / Ганна Цуканова. — К. : ЦВП, 2007. — 234 с.
122. Шаповал Ю. Г. Поетика телевізійної журналістики / Ю. Г. Шаповал. — Костопіль : РВП «Роса», 2003. — 204 с.
123. Шариков А. В. Образы ведущих новостных телепрограмм в экспертных оценках : служба изучения аудитории ВГТРК [Электронный ресурс] / А. В. Шариков, С. Г. Давыдов, О. Г. Ивашкина // Журналистика в 2000 году: реалии и прогнозы развития : материалы Междунар. науч.–практ. конф., 2001. — Режим доступа: <http://evartist.narod.ru/text7/42.htm>. — Загл. с экрана.
124. Школа журналистики BBC [Электронный ресурс] : Web–сайт. — Электрон. дан. и прогр. — Режим доступа: http://www.bbc.co.uk/russian/indepth/college_of_journalism.shtml. — Загл. с экрана.
125. Эверетт Д. Учебное пособие репортера / Дэвид Эверетт. — К. : IREX ПроМедиа, 1998. — 271 с.
126. Яковець А. В. Телевізійна журналістика: теорія і практика : [підручник] / А. В. Яковець. — К. : Києво–Могилян. акад., 2007. — 240 с.
127. Bell A. The Language of Mass Media / A. Bell. — Oxford : Blackwell, 1991.
128. Brody E.W. Communication Tomorrow / E.W. Brody. — N.Y. : Webster, 1990. — 250 p.

129. Dijk Van T. A. News as Discourse. Hillsdale / T. A. Van Dijk. — NJ. : Erlbaum, 1988.
130. Fiske J. Reading Television / J. Fiske & J. Hartley. — London : Methuen, 1978.
131. Hartley J. Understanding News / J. Hartley. — London : Methuen, 1982.
132. Orlik Peter B. The Electronic Media: An Introduction To The Profession / Peter B. Orlik. — Boston : Allyn & Bacon, 1992. — 491 p.
133. Stan Le Roy Wilson. Mass Media / Mass Culture / Wilson Stan Le Roy. — N.Y. : McGraw-Hill Inc., 1992. — 460 p.

3. Електронні зібрання для журналістів в Інтернеті

134. Библиотека для журналистов [Электронный ресурс] : учеб. пособия : Web-сайт. — Режим доступа: <http://www.academentext.com/library/journ/>. — Загл. с экрана.
135. Библиотека журналиста [Электронный ресурс] : Web-сайт. — Режим доступа: <http://www.evartist.narod.ru/>. — Загл. с экрана.
136. Центр экстремальной журналистики [Электронный ресурс] : Библиотека : Web-сайт. — Режим доступа: <http://www.cjes.ru/lib/>. — Загл. с экрана.
137. Електронна бібліотека Інституту журналістики [Електронний ресурс] : Web-сайт. — Режим доступу: <http://hournlib.univ.kiev.ua/inlex.php>. — Назва з екрану.

Навчальне видання

Снурнікова Юлія Михайлівна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТЕЛЕБАЧЕННЯ

*Навчально-методичний посібник для студентів
зі спеціальності «Журналістика»*

Відповідальний за випуск *І. Л. Михайлин*
Комп'ютерне верстання *С. В. Сичов*
Макет обкладинки *І. М. Дончик*

Видається в авторській редакції

Формат 60x80/16. Ум. друк. арк. ... Тираж 100 пр. Зам. № ...

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
61077, Харків, пл. Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.09.

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна
Тел. 705-24-32